

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
UNIVERSITY OF WEST ATTICA

MASTER OF SCIENCE
Intelligent Packaging
New Technologies & Marketing

**«ΠΜΣ: ΕΥΦΥΗΣ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑ
ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ MARKETING»**

**ΤΙΤΛΟΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:
«ΕΙΚΟΝΕΣ ΧΟΡΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΤΕΧΝΗ
ΣΤΗΝ ΕΥΦΥΗ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑ»**

ΚΑΠΕΛΩΝΗ ΕΛΕΝΗ

ΑΜ: mscsp21674152

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:

Δρ. ΣΑΡΑΚΑΤΣΙΑΝΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

ΑΘΗΝΑ 2024

ΜΕΛΗ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΙΣΗΓΗΤΗ

A/A	ΟΝΟΜΑ / ΕΠΩΝΥΜΟ	ΒΑΘΜΙΔΑ / ΙΔΙΟΤΗΤΑ	ΨΗΦΙΑΚΗ ΥΠΟΓΡΑΦΗ
1.	Δρ. Σαρακατσιάνου Βασιλική	ΕΔΙΠ ΠΑΔΑ	
2.	Δρ. Μετζητάκος Ρωσσέτος	Αν. καθηγητής ΠΑΔΑ	
3.	Δρ. Θεοχάρη Σταματίνα	Καθηγήτρια ΠΑΔΑ	

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη Καπελώνη Ελένη του Νικολάου με αριθμό μητρώου mscsp21674152 του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Ευφυής Συσκευασία: Νέες Τεχνολογίες και Marketing του Τμήματος Γραφιστικής και Οπτικής Επικοινωνίας της Σχολής Εφαρμοσμένων Τεχνών & Πολιτισμού δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Η Δηλούσα,
Καπελώνη Ελένη

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Αρχικά, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στην επιβλέπουσα καθηγήτρια μου Δρ. Σαρακατσιάνου Βασιλική για την εμπύχωσή της, καθώς πίστεψε στην ιδέα της διπλωματικής μου εργασίας από την αρχή και την επέβλεπε καθ' όλη τη διάρκειά της.

Ευχαριστώ θερμά την φιλόλογο και θεία μου Ανδριανή Γεωργίου, που διδάσκει στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και μου παρείχε βιβλιογραφικό υλικό ως προς τον χορό στην Αρχαία Ελληνική Λογοτεχνία.

Ακόμη, ένα μεγάλο ευχαριστώ στον σύντροφό μου Δημήτρη και την οικογένειά μου, οι οποίοι στηρίζουν κάθε προσπάθεια που κάνω και μου δείχνουν κατανόηση και εμπιστοσύνη.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην συγκεκριμένη μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία παρουσιάζονται απεικονίσεις χορού από την αρχαία τέχνη, οι οποίες εφαρμόζονται με σύγχρονο τρόπο σε ετικέτες κρασιού. Εξετάζεται ο χορός ως τρόπος έκφρασης και απόδοσης συναισθημάτων ήδη από την αρχαιότητα και η σχέση του με το κρασί. Γίνεται μελέτη ως προς την εικαστική αξία και τον συμβολισμό των χορευτικών παραστάσεων σε αρχαία ελληνικά αγγεία, καθώς θεωρούνται ως είδη αποθήκευσης πόσιμων (νερού, κρασιού, λαδιού) της εποχής. Επίσης, η εργασία ερευνά πώς αυτά τα στοιχεία μπορούν να ενσωματωθούν σε σύγχρονες ετικέτες κρασιών, ενώ το τελικό αποτέλεσμα που θα προκύψει στοχεύει στη σύνδεση του κρασιού (που προάγει πολιτισμό) και της απόλαυσης, με την τέχνη και τον χορό. Ακόμη, οι συγκεκριμένες ετικέτες μετατρέπονται σε «ευφυείς» μέσα από τεχνολογίες, όπως οι αισθητήρες NFC, που δίνουν στον χρήστη τη δυνατότητα πρόσβασης σε περαιτέρω δεδομένα και σε αλληλεπιδραστικές εμπειρίες. Πιο συγκεκριμένα, ο χρήστης θα έχει τη δυνατότητα να μάθει από ποιο αγγείο χρησιμοποιήθηκε η εικόνα της ετικέτας και σε ποιο μουσείο του κόσμου βρίσκεται ώστε αν θελήσει να το επισκεφθεί.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

Χορός, Αρχαία Ελληνική Τέχνη, Αγγεία, Κρασί, Ετικέτες, Ευφυής Συσκευασία, NFC

ABSTRACT

In this postgraduate thesis, dance illustrations from ancient art are presented, which are applied in a modern way on wine labels. It examines dance as a way of expressing and conveying emotions since antiquity and its relation to wine. The visual value and symbolism of dance performances on ancient Greek vases is studied, as they were considered as drinking vessels (water, wine, oil) of the time. The paper also explores how these elements can be incorporated into contemporary wine labels, with the final result aiming to link wine (which promotes culture) and enjoyment, with art and dance. Furthermore, these labels are transformed into "intelligent" labels through technologies such as NFC sensors, which enable the user to access further data and interactive experiences. In particular, the user will be able to find out which vessel the image of the label was used from and which museum in the world it is in so that they can visit it if they want to.

KEY WORDS

Dance, Ancient Greek Art, Vases, Wine, Labels, Intelligent Packaging, NFC

*«Αν μπορούσα να σας πω αυτό που εννοώ,
δεν θα υπήρχε λόγος να το χορέψω»¹*

Peterson-Royce, A. (2005). *Η ανθρωπολογία του χορού*. Αθήνα: Εκδόσεις Νήσος.

---

¹ Είναι η άποψη του Αμερικανού Hieb παραθέτοντας τη ρήση της χορεύτριας σύγχρονου χορού Isidora Duncan. σ.153

Εικόνα 1. Τελική μορφή ετικέτας κόκκινου κρασιού που επικοινωνεί μέσω NFC με τηλεφωνικές συσκευές, παρέχοντας επιπλέον πληροφορίες.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
1.1 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ – ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	11
1.4 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	12
1.5 ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Ο ΧΟΡΟΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ.....	15
2.1 Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ	15
2.1.1 ΜΟΥΣΙΚΗ.....	15
2.1.2 ΣΥΜΠΟΣΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΙΣ ΟΙΝΟΠΟΣΙΑΣ	16
2.1.3 ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΤΕΛΕΤΕΣ	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΑΓΓΕΙΟΓΡΑΦΙΕΣ	21
3.2 ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΥΜΠΟΣΙΩΝ - ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ.....	21
2.3 ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΕΙΣ ΜΕ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΔΡΩΜΕΝΑ.....	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Ο ΧΟΡΟΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ.....	36
4.1 ΕΠΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ.....	36
4.1.1 ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΔΑ.....	36
4.1.2 ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ.....	38
4.2 ΛΥΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ	42
4.2.1 ΧΟΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ	43
4.2.2 ΤΑ ΧΟΡΙΚΑ ΤΟΥ ΠΙΝΔΑΡΟΥ.....	44
4.2.3 ΟΙ ΧΟΡΙΚΟΙ ΥΜΝΟΙ ΤΟΥ ΑΛΚΜΑΝ	46
4.3 ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ.....	47
4.4 ΑΡΧΑΙΑ ΚΩΜΩΔΙΑ	48
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΝΕΩΝ ΕΤΙΚΕΤΩΝ – ΕΥΦΥΕΙΣ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΕΣ.....	50
5.1 ΕΤΙΚΕΤΕΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ	50

5.2 ΕΥΦΥΕΙΣ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΕΣ	50
5.2.1 RFID (Radio Frequency Identification)	51
5.2.2 NFC (Near Field Communication).....	52
5.2.3 ΚΩΔΙΚΟΙ QR	53
5.3 ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΑΡΧΑΙΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΣΕ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΕΣ	55
5.4 ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: ΣΤΑΔΙΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΕΤΙΚΕΤΑΣ	56
5.4.1 ΒΑΣΙΚΗ ΙΔΕΑ -ΣΗΜΑ/BRAND	56
5.4.2 ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ.....	57
5.4.3 ΧΡΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΦΙΓΟΥΡΕΣ	57
5.4.4 ΑΓΓΕΙΑ ΠΟΥ ΕΠΙΛΕΧΘΗΚΑΝ ΣΤΙΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΣΕΙΣ.....	57
5.4.5 ΧΡΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΦΗ ΣΤΙΣ ΦΙΓΟΥΡΕΣ	61
5.4.6 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΛΟΓΟΤΥΠΟΥ	61
5.4.7 ΤΕΛΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΤΙΚΕΤΩΝ	63
5.4.8 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ.....	67
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	69
6.1 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ	70
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	72
ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	75

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι αρχαίοι Έλληνες χρησιμοποιούσαν τον χορό και τη συμβολική εικονογραφία για να εκφράσουν τον τρόπο ζωής, τις αξίες και τα συναισθήματα τους. Οι εικόνες αυτές, που έχουν διασωθεί κυρίως σε αγγεία και γλυπτά, προσφέρουν σημαντικές πληροφορίες για την κουλτούρα και τις τελετουργίες της αρχαιότητας, μεταφέροντας με μοναδικό τρόπο την αίσθηση της κίνησης, της έκφρασης και της αρμονίας.

Η έμπνευση για την επιλογή του θέματος προέκυψε αρχικά από προσωπικά μου βιώματα στους παραδοσιακούς χορούς και έπειτα από τη θέλησή μου ώστε να γίνει αντιληπτό σε περισσότερους ανθρώπους πως ο χορός είναι μία τέχνη που ενσωματώθηκε στην καθημερινότητα των ατόμων από την αρχαιότητα.

Η παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζει την ενσωμάτωση εικόνων από σκηνές αρχαίου ελληνικού χορού με νέο branding και νέα πρόταση σε ετικέτες κρασιού, επιχειρώντας να συνδέσει την πολιτιστική κληρονομιά με την καινοτομία στον τομέα της συσκευασίας. Στόχος είναι να αναδειχθεί η διαχρονική αξία της αρχαίας τέχνης και του χορού μέσα από ένα σύγχρονο μέσο, προσφέροντας στον καταναλωτή μια εμπειρία που συνδυάζει την αισθητική παράδοση με την τεχνολογία.

1.1 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ – ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η σύγχρονη εποχή χαρακτηρίζεται από την ταχύτατη εξέλιξη της τεχνολογίας και την καινοτομία σε όλους τους τομείς της ζωής, επηρεάζοντας καθοριστικά τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε και βιώνουμε προϊόντα και υπηρεσίες. Σε αυτό το πλαίσιο, η ευφυής συσκευασία έχει αναδειχθεί σε έναν από τους πλέον δυναμικούς τομείς της βιομηχανίας, παρέχοντας νέες δυνατότητες αλληλεπίδρασης ανάμεσα στον καταναλωτή και το προϊόν, ενσωματώνοντας τεχνολογίες όπως QR κωδικούς, NFC και RFID, δημιουργώντας νέες εμπειρίες μέσα από τις δυνατότητες που προσφέρει.

Η χρήση αρχαίων συμβόλων, όπως οι χορευτικές παραστάσεις, στην ευφυή συσκευασία ενισχύει την ταυτότητα των προϊόντων, κάνοντας τα πολιτιστικά στοιχεία προσιτά στο καταναλωτικό κοινό και αυξάνοντας την αξία των εμπορικών προϊόντων. Η ενσωμάτωση στοιχείων πολιτιστικής κληρονομιάς στις ευφυείς συσκευασίες συμβάλλει στην ενίσχυση του καταναλωτικού ενδιαφέροντος και την προώθηση του πολιτιστικού τουρισμού. Οι ευφυείς συσκευασίες, με τη χρήση νέων τεχνολογιών όπως το IoT (Internet of Things), προσφέρουν

πρόσθετες πληροφορίες και μια διαδραστική εμπειρία για τον καταναλωτή, αναδεικνύοντας τον σύγχρονο ρόλο του πολιτισμού στην καταναλωτική εμπειρία (Foroudi, 2023).

Η έρευνα στοχεύει, στο να κατανοηθεί πώς οι αρχαίες απεικονίσεις χορού μπορούν να μετατραπούν σε εργαλεία branding που μπορούν να ενισχύσουν την αισθητική αξία του προϊόντος. Ο χορός, ως μορφή τέχνης, έχει σκοπό τη σύνδεση της ατομικής με τη συλλογική εμπειρία και την τόνωση του συναισθήματος του «ανήκειν» στον εμπλεκόμενο (Timothy & Nyaupane, 2009). Ακόμη, θα εξεταστεί πώς μπορούν να συνδυαστούν οι χορικές αναπαραστάσεις, με ετικέτες κρασιού βασιζόμενες σε τεχνολογία NFC.

Τέλος, η διπλωματική εργασία ευελπιστεί να αποτελέσει αφετηρία για περαιτέρω έρευνα και να εμπνεύσει επαγγελματίες του χώρου να αναζητήσουν και άλλους τρόπους ενσωμάτωσης της παράδοσης στην τεχνολογία, προσφέροντας νέες και δημιουργικές εμπειρίες στους καταναλωτές.

1.4 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η μεθοδολογία σχεδιάστηκε με τέτοιο τρόπο που η εργασία αποτελείται από δύο σκέλη:

- **Το θεωρητικό μέρος**, που αναλύει αρχικά τον χορό στην Αρχαία Ελλάδα και η βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε είναι με θέμα την καθημερινή ζωή και την συμπεριφορά των αρχαίων Ελλήνων ως προς τον χορό. Έπειτα περιγράφονται αναπαραστάσεις σε επιλεγμένα αρχαία ελληνικά αγγεία με βασικό θέμα τον χορό και την κίνηση. Η θεματολογία που επιλέχθηκε ήταν η αρχαία ελληνική κεραμική με πλούσιες πληροφορίες για τα αγγεία της εποχής, καθώς διασώζονται μέχρι τα σημερινά χρόνια και αποτελούν μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς. Επίσης, το τελευταίο τμήμα για τη θεωρία της διπλωματικής εργασίας, είναι ο χορός στην αρχαία ελληνική λογοτεχνία, καθώς εντοπίζονται χορικά στοιχεία στα Ομηρικά Έπη, στην λυρική, χορική, δραματική ποίηση και στην αρχαία κωμωδία.
- **Το ερευνητικό – πρακτικό μέρος**, που εξετάζει πως θα ενσωματωθούν οι χορευτικές μορφές των αρχαίων ελληνικών αγγείων με γραφιστική επιμέλεια σε σύγχρονες ευφυείς ετικέτες κρασιού, αποτελεί το πιο σημαντικό τμήμα της εργασίας. Δημιουργείται από την αρχή νέο Branding που ενώνει την παράδοση με την καινοτομία, ώστε να δώσει νέα πνοή στην αγορά κρασιού. Η βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε περισσότερο στο συγκεκριμένο σκέλος είναι σχετικά με τη χρησιμότητα μιας ετικέτας και για τις τεχνολογίες RFID, NFC και QR codes.

Η συγκεκριμένη μεθοδολογία βοηθά στην ανάδειξη της αρχαίας ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς μέσω της αξιοποίησης των χορευτικών παραστάσεων που συναντώνται σε αγγεία της εποχής. Επίσης, μέσω αυτής, μπορεί ο αναγνώστης να κατανοήσει την σχέση του χορού στην Αρχαία Ελλάδα με τις χορευτικές παραστάσεις που φέρουν τα αγγεία και να αντιληφθεί καλύτερα το αποτέλεσμα των ετικετών και του branding του προϊόντος της εργασίας.

1.5 ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Στο πρώτο κεφάλαιο περιλαμβάνεται η εισαγωγή της εργασίας και εξετάζεται το θέμα, το οποίο είναι οι εικόνες χορού αρχαίας ελληνικής τέχνης σε ευφύεις συσκευασίες κρασιού. Ακολουθεί το ερευνητικό πεδίο, καθώς ο σκοπός και οι στόχοι της έρευνας και η μεθοδολογία.

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Ο ΧΟΡΟΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ: Το συγκεκριμένο κεφάλαιο περιλαμβάνει την καθημερινή ζωή των αρχαίων Ελλήνων, ως προς την εκπαίδευση, τη μουσική, τα συμπόσια και τις θρησκευτικές τελετές που συσχετίζονται με τον χορό.

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΑΓΓΕΙΟΓΡΑΦΙΕΣ: Στο 3^ο κεφάλαιο περιγράφονται αναλυτικά χορευτικές αναπαραστάσεις επιλεγμένων αρχαίων ελληνικών αγγείων με θεματολογία που χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: Στις αναπαραστάσεις συμποσίων – καθημερινής ζωής και στις απεικονίσεις με θρησκευτικά δρώμενα.

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Ο ΧΟΡΟΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ: Αναφέρεται στον χορό όπως παρουσιάζεται στην αρχαία ελληνική λογοτεχνία. Εξετάζονται η παρουσία του αρχικά στα Ομηρικά έπη (Ιλιάδα και Οδύσσεια), έπειτα στη λυρική, δραματική ποίηση, καθώς στην αρχαία κωμωδία.

5^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΝΕΩΝ ΕΤΙΚΕΤΩΝ – ΕΥΦΥΕΙΣ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΕΣ: Το πέμπτο κεφάλαιο επικεντρώνεται στις ευφύεις συσκευασίες και την ενσωμάτωση στοιχείων από την αρχαιότητα στις σύγχρονες ετικέτες. Αναλύονται οι τεχνολογίες RFID, NFC και QR, καθώς και η διαδικασία σχεδιασμού μιας νέας ετικέτας κρασιού. Περιλαμβάνονται η βασική ιδέα, η εικονογράφηση, τα χρώματα και οι φιγούρες, καθώς και το τελικό αποτέλεσμα της συσκευασίας.

6^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ: Στο τελευταίο κεφάλαιο πραγματοποιείται η σύνοψη όλων των κεφαλαίων και το τελικό πόρισμα της εργασίας. Επίσης ακολουθούν οι

περιορισμοί και οι δυσκολίες που υπήρχαν στην έρευνα, καθώς και οι προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Ο ΧΟΡΟΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

2.1 Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ο χορός στην αρχαία εποχή δεν αποτελούσε απλώς μια μορφή τέχνης ή διασκέδασης, αλλά είχε βαθιά ριζωμένη σημασία στη διαμόρφωση της ταυτότητας και της κουλτούρας των Ελλήνων. Οι χορευτικές κινήσεις ενσωμάτωναν πολιτισμικές αξίες και κοινωνικές παραδόσεις, οι οποίες μεταδίδονταν από γενιά σε γενιά. Ακόμη, οι χοροί εκτελούνταν σε ποικίλες περιστάσεις, όπως σε γλέντια, πανηγύρια, θρησκευτικές τελετές, συμπόσια, ως επάγγελμα, στην εκπαίδευση των νέων και σε άλλες κοινωνικές εκδηλώσεις.

Στην αρχαία ελληνική κοινωνία, ο χορός θεωρούνταν μέσο για να αναπτύξει κάποιος την πειθαρχία, τη σωματική δύναμη, και την ψυχική του ισορροπία. Η εκμάθηση του χορού ξεκινούσε από νεαρή ηλικία και ήταν μέρος της παιδείας, ιδίως για τους νέους άνδρες, οι οποίοι μάθαιναν πώς να συγχρονίζουν τις κινήσεις τους με την ομάδα, να ελέγχουν το σώμα τους και να αναπτύσσουν δεξιότητες που θα ήταν χρήσιμες στην πολεμική τέχνη. Το χορευτικό στοιχείο προσέφερε την ευκαιρία στους νέους να αναπτύξουν δεξιότητες όπως η αυτοπειθαρχία, η συνεργασία, ενώ παράλληλα καλλιεργούσε την αισθητική τους αντίληψη. Σε πόλεις-κράτη όπως στη Σπάρτη, η εκμάθηση χορών όπως ο Πυρρίχιος ήταν καθοριστική, αφού προετοίμαζε τους νέους για τις ανάγκες της μάχης, καθώς περιέχει έντονες και ρυθμικές κινήσεις. (Αθανασιάδης, 2006).

2.1.1 ΜΟΥΣΙΚΗ

Η μουσική συνδέεται άρρηκτα με τον χορό από την Αρχαιότητα, καθώς αποτελούσε ένα από τα πιο κεντρικά στοιχεία της πολιτιστικής και κοινωνικής ζωής των αρχαίων Ελλήνων. Δεν ήταν απλώς μια μορφή ψυχαγωγίας, αλλά και ένα ουσιώδες μέσο έκφρασης και επικοινωνίας που ενσωματωνόταν σε όλες τις πτυχές της καθημερινότητάς τους. Πίστευαν ότι η μουσική είχε θεϊκή προέλευση και ότι είχε τη δύναμη να επηρεάσει την ψυχή και την ψυχολογία του ατόμου.

Τα βασικά μουσικά όργανα που χρησιμοποιούνταν, ήταν η λύρα, η κιθάρα, ο αυλός και τα κύμβαλα. Η λύρα και η κιθάρα ήταν χορδόφωνα όργανα που συχνά συνδέονταν με τον θεό Απόλλωνα και χρησιμοποιούνταν σε ήρεμες, λυρικές συνθέσεις που συνόδευαν ποιητικές εκτελέσεις ή χορούς ελαφρούς και ευαίσθητους. Ο αυλός, ένα πνευστό όργανο που

συνδέθηκε με τον θεό Διόνυσο, είχε έναν πιο δυναμικό και έντονο ήχο καθώς εμφανιζόταν συχνά στις θρησκευτικές τελετές. (Kraus, 1980).

2.1.2 ΣΥΜΠΟΣΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΙΣ ΟΙΝΟΠΟΣΙΑΣ

Οι επιλογές που είχαν οι αρχαίοι Έλληνες όταν ήθελαν να χαλαρώσουν στο τέλος της ημέρας, ήταν περιορισμένες. Η κύρια εναλλακτική τους λύση ήταν να διασκεδάζουν μόνοι τους και αυτό το έκαναν με το λεγόμενο συμπόσιο (συν+πόσις), καθώς η λέξη κυριολεκτικά σημαίνει «πίνω μαζί». Όμως, ένα αρχαίο συμπόσιο διέφερε αρκετά από μία σημερινή συνάντηση φίλων, καθώς ήταν ένας πολύ τελετουργικός θεσμός που είχε ακριβείς και καθιερωμένους από το χρόνο, κανόνες. Περιλάμβανε δύο στάδια: Στο πρώτο οι παραβρισκόμενοι απολάμβαναν το φαγητό τους και το δεύτερο στάδιο ξεκινούσε συνήθως με σπονδή προς τιμήν του θεού του κρασιού και της ευφορίας, τον Διόνυσο και έπειτα ακολουθούσε η κατανάλωση του κρασιού.

Οι συμμετέχοντες δεν κάθονταν σε καθίσματα, αλλά ήταν μισοξαπλωμένοι σε καναπέδες. Ο Πλούταρχος² που ήταν Έλληνας Ιστορικός Φιλόσοφος χαρακτηρίζει το συμπόσιο ως μία εκδήλωση με κρασί η οποία αν καθοδηγείται από μία ευχάριστη κοινωνική συμπεριφορά, καταλήγει σε φιλία³ (Garland, 2001). Οι συζητήσεις εστιάζονταν σε φιλοσοφικά, πολιτικά και ποιητικά θέματα. Ο Πλάτων και ο Ξενοφώντας έχουν καταγράψει τέτοιες συζητήσεις στα έργα τους, «Συμπόσιον», αναδεικνύοντας τη σημασία του ως πεδίο διανοητικής ανταλλαγής και προβληματισμού. Τραγουδούσαν επίσης «σκόλια», δηλαδή τραγούδια με εθνικά ή ερωτικά θέματα, όπου η αυθόρμητη και εναλλακτική δομή τους συνέβαλε στη δημιουργία μιας ευφορικής ατμόσφαιρας (Κακρίδης, 2012).

Ήταν συνηθισμένο ο οικοδεσπότης να γράφει πάνω σε μία πινακίδα καλυμμένη με κερί, τα ονόματα των προσκεκλημένων του, την ημέρα και την ώρα του συμποσίου και ύστερα ένας δούλος την έπαιρνε και περιερχόταν στα σπίτια των καλούμενων. Η συνήθης ώρα που άρχιζαν τα συμπόσια ήταν εννέα το βράδυ, καθώς και ο αριθμός των ατόμων που συμμετείχαν ήταν εννέα μαζί με τον οικοδεσπότη.

Κατά τον 4^ο αιώνα π.Χ., τα συμπόσια στην Αθήνα μεγάλωσαν πολύ και κρίθηκε απαραίτητο να υπάρχει μία επιτροπή για να ελέγχει πως δεν ξεπερνιόταν ο επιτρεπτός αριθμός καλεσμένων. Οι σύζυγοι και οι θυγατέρες δεν μπορούσαν να παρευρίσκονται, ενώ οι μόνες

² Έζησε την Ελληνορωμαϊκή εποχή (περίπου 45-120 π.Χ.)

³ Είναι συγγραφέας μίας συλλογής κειμένων που ονομάζεται ΗΘΙΚΑ. Περιείχε 183 κείμενα και σώζονται τα 78. Βιβλίο VIII (621c) Συμποσιακά.

γυναίκες που επιτρέπονταν ήταν οι πληρωμένες συνοδοί ή αλλιώς εταίρες. Τα πλούσια σπίτια είχαν ένα δωμάτιο, ειδικό για κατάκλιση και οινοποσία που ήταν γνωστό ως χώρος για τους άνδρες, ο λεγόμενος ανδρώνας. Το δωμάτιο αυτό ξεχώριζε από την ιδιαίτερη πόρτα του, που ήταν τοποθετημένη έκκεντρα. Με αυτόν τον τρόπο ήταν πιο εύκολη η διαρρύθμιση των ανακλίντρων⁴ στο δωμάτιο και τοποθετούνταν το ένα δίπλα στο άλλο κατά μήκος των τοίχων. Τα ανάκλιτρα ήταν φτιαγμένα από ξύλο ή από πέτρα, ενώ μπροστά από κάθε ένα, υπήρχε ένα τραπέζι, με τρία πόδια, που είχε φαγητό και ακουμπισμένα ποτήρια από τους συμμετέχοντες. Επίσης, τα ιδιωτικά σπίτια γίνονταν όλο και πιο κομψά, έτσι και στους ανδρώνες κρεμούσαν χαλιά στους τοίχους, καθώς στα πατώματα υπήρχαν μωσαϊκά.

Οι Αρχαίοι Έλληνες συνήθιζαν να πίνουν το κρασί τους αραιωμένο, καθώς η αναλογία κρασιού - νερού διέφερε από συμπόσιο σε συμπόσιο (Garland R, 2001). Η ποσότητα και η ένταση του, ρυθμιζόταν από τον συμποσίαρχο, ο οποίος είχε την ευθύνη να κρίνει ότι η κατανάλωση θα γινόταν με μέτρο και χωρίς να προκαλεί αναστάτωση (Murray O, 2009). Οι εύποροι άντρες χρησιμοποιούσαν μία σειρά από δώδεκα περίπου κύπελα και δοχεία κρασιού, που ήταν ειδικά για τέτοιες συγκεντρώσεις οινοποσίας. Ένα ευρύ αγγείο για την ανάμειξη νερού και κρασιού, που ήταν απαραίτητο στα εορταστικά συμπόσια, ήταν ο κρατήρας.

Ακόμη, ένα άλλο αγγείο με παράξενο σχήμα ήταν ο λεγόμενος «ψυκτήρας», ο οποίος λειτουργούσε ως δοχείο ψύξεως, γεμάτος με πάγο ή χιόνι και κρατούσε δροσερό το κρασί στον κρατήρα. Με την κανάτα ή αλλιώς «οινοχόη» και με τη βοήθεια μίας μεταλλικής κουτάλας που λεγόταν «κύαθος», αντλούσαν το κρασί από τον κρατήρα για να το σερβίρουν στα κρασοπότηρα, καθώς στα μεγάλα συμπόσια ήταν δουλειά του οινοχόου. Επίσης ένα μέσο για τη διασκέδαση των συμποσιαστών αποτελούσε ο «μαστός» το οποίο ήταν κύπελο που έμοιαζε με το σχήμα του γυναικείου στήθους. Τέλος ως συνηθισμένο αγγείο στα συμπόσια, στον πρώιμο 6^ο αιώνα π.Χ., υιοθετήθηκε η κύλικας με ψηλό πόδι, καθώς βόλευε καλύτερα από μία ρηχή κύλικα με χαμηλό πόδι. (Scheibler, 2010)

Στα συμπόσια προσλάμβαναν επαγγελματίες διασκεδαστές, όπως αυλητρίδες, χορεύτριες, ακροβάτες και γελοτοποιούς, οι οποίοι σύμφωνα με νόμους εκείνης της εποχής, είχαν συγκεκριμένες ώρες εργασίας με ξεχωριστές βάρδιες: από την αυγή μέχρι το μεσημέρι, από το μεσημέρι μέχρι το σούρουπο και από το σούρουπο μέχρι την αυγή. Με αυτόν τον τρόπο ήταν προστατευμένοι από τα υπερβολικά σε διάρκεια συμπόσια και από τους επειρεπείς παρεβρησκόμενους.

---

⁴ Μορφή καναπέ κλασσικού ρυθμού.

Ακόμη, δεν μπορούσαν να παραληφθούν τα παιχνίδια στις συγκεντρώσεις οινοποσίας, καθώς ο «κότταβος» ήταν ένα είδος παιχνιδιού της εποχής που συνηθιζόταν στις οινοποσίες και ήταν σαν το «σημερινό» παιχνίδι «τα βελάκια». Οι συμποσιαστές έριχναν τον τελευταίο οίνο από το κύπελλό τους με τέτοιο τρόπο ώστε να πετύχουν συγκεκριμένο στόχο, όπως έναν δίσκο ή μια πλάστιγγα που στεκόταν πάνω σε ένα μακρύ ραβδί. Ήταν κάτι περισσότερο από μια απλή διασκέδαση, καθώς συνδεόταν με επιθυμίες και προφητείες σχετικά με τον έρωτα και την τύχη. Επίσης ένα δημοφιλή παιχνίδι στην Αρχαία Εποχή ήταν το λεγόμενο «καπέλωμα», όπου ο πρώτος παίκτης απάγγελε στοίχο από κάποιο γνωστό ποίημα, ενώ ο επόμενος έπρεπε να πει τον στοίχο που ακολουθούσε. Εναλλακτικά, ο πρώτος παίκτης μπορούσε να απαγγείλει ένα ολόκληρο απόσπασμα από ποίημα και ο δεύτερος παίκτης να συνεχίσει την απαγγελία ενός άλλου ποιήματος με παρόμοιο νόημα. Αναφορικά με τους χορούς στα συμπόσια, ο χορός «κόρδαξ» ήταν δημοφιλής καθώς ο Θεόφραστος γράφει στο κείμενο Χαρακτήρες, στον στοίχο 6.3⁵, πως μόνο ένας τρελός θα τον χόρευε νυφάλειος. Παρ' όλα αυτά δεν υπάρχουν περιγραφές για το πως χορευόταν (Garland R, 2001).

2.1.3 ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΤΕΛΕΤΕΣ

Ο χορός στις θρησκευτικές τελετές ήταν αναπόσπαστο μέρος της λατρείας και της πνευματικής ζωής των αρχαίων Ελλήνων. Εξυπηρετούσε την ανάγκη επικοινωνίας με το θείο, την έκφραση θρησκευτικής ευλάβειας και την επίτευξη πνευματικής ανάτασης μέσω της κίνησης. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των θρησκευτικών τελετών ήταν ότι ο χορός λειτουργούσε ως ένα μέσο για την εξαγνιστική και κατευναστική μεταμόρφωση των συμμετεχόντων, βοηθώντας τους να προσεγγίσουν το θείο και να απαλλαγούν από τις καθημερινές τους έγνοιες. Οι χοροί αυτοί ενσωμάτωναν μυθολογικές αφηγήσεις και αναπαραστάσεις σημαντικών ιστοριών προσφέροντας στους συμμετέχοντες την ευκαιρία να βιώσουν συναισθηματική και πνευματική κάθαρση.

2.1.3.1 ΣΠΟΝΔΕΣ

Οι σπονδές ήταν μια μορφή θρησκευτικής τελετουργίας που συνδεόταν άμεσα με την προσφορά υγρών προς τιμήν των θεών, των ηρώων ή των πνευμάτων των προγόνων. Οι προσφορές αυτές συνήθως περιλάμβαναν κρασί, νερό, λάδι, μέλι ή γάλα και ήταν ένας

---

⁵ Ο Θεόφραστος είναι Έλληνας Φιλόσοφος και συγγραφέας του έργου Χαρακτήρες. Στο έργο αποτυπώνει τα ψυχικά και εσωτερικά γνωρίσματα των ανθρώπων ανάλογα με το ήθος τους. Μέχρι σήμερα είναι αβέβαιο αν αποτελεί αυτοτελή έργο ή σημειώματα του Θεόφραστου. Περιγράφονται 30 χαρακτήρες συνολικά από τους οποίους οι 15 είναι από την πρώτη του έκδοση. Η φράση αναγράφεται στον χαρακτήρα 6 (Ο Αναίσχυντος, στοιχος 6.3)

τρόπος να εκφράσουν οι αρχαίοι Έλληνες τη δέσμευση, τον σεβασμό και την ευγνωμοσύνη τους στις ανώτερες δυνάμεις και τις θεότητες που πίστευαν ότι επηρέαζαν τη ζωή και τις καλλιέργειες τους. Κατά τη διάρκεια των σπονδών, τα υγρά χύνονταν αργά στο έδαφος ή σε βωμούς, ενώ συχνά οι συμμετέχοντες εκτελούσαν χορευτικές κινήσεις με αργό, τελετουργικό ρυθμό, υποδεικνύοντας την αφοσίωση και τον σεβασμό τους προς τους θεούς (Simon, 1996).

Ο χορός που συνόδευε τις σπονδές έδινε έμφαση στον ρυθμό της ζωής και του σύμπαντος, δημιουργώντας μια ενότητα μεταξύ του ανθρώπου και του θείου, καθώς και ανάμεσα στη φύση και την κοσμική αρμονία. Ακόμη, αποτελούσαν μέρος διαφόρων τελετουργιών, από καθημερινές πρακτικές και οικιακές θυσίες μέχρι δημόσιες τελετές και μεγάλες θρησκευτικές εορτές. Ήταν ιδιαίτερα σημαντικές κατά τη διάρκεια των Διονυσιακών τελετών και άλλων γιορτών αφιερωμένων στον θεό Δίονυσο, όπου η κατανάλωση και η προσφορά του κρασιού ήταν κεντρικά στοιχεία (Harrison J.E., 1997).

2.1.3.2 ΔΙΟΝΥΣΙΑΚΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ

Ένας από τους θεούς που λατρεύτηκε πολύ την Αρχαία Εποχή ήταν ο Δίονυσος, θεός της βλάστησης, των μυστηρίων και του κρασιού. Οι τελετουργίες αυτές, που διοργανώνονταν προς τιμήν του, δείχνουν την αγάπη που έτρεφαν οι άνθρωποι για τον συγκεκριμένο θεό, παρά την ήσσονα θέση που είχε στα Ομηρικά έπη.

Χαρακτηριστικό στοιχείο στις Διονυσιακές Γιορτές, ήταν πως οι συμμετέχοντες μεταμφιέζονταν, ντυμένοι με ιμάτια από δέρματα ζώων, έπιναν και χόρευαν υπό τον ήχο των τυμπάνων και των κυμβάλων, καθώς τραγουδούσαν το Διθύραμβο. Οι χοροί είχαν έντονο εκστατικό χαρακτήρα, που αποσκοπούσε να φέρει τους συμμετέχοντες πιο κοντά στον θεό μέσω της έκστασης και της απόλυτης παράδοσης. Ακόμη, χόρευαν με έντονες κινήσεις, που τους οδηγούσε σε μια κατάσταση «ένθεης» εμπειρίας, δηλαδή κατάστασης που επιτυγχανόταν μέσω της απόλυτης ψυχικής και σωματικής αφοσίωσης στον θεό. Οι Μαινάδες και οι Σάτυροι ήταν πιστοί του θεού Δίονυσου, που ακολουθούσαν τους ενεργητικούς χορούς με έντονες και εκρηκτικές κινήσεις, συμβολίζοντας την άρση των κοινωνικών περιορισμών. Ακόμη χόρευαν σε απομονωμένες τοποθεσίες, δημιουργώντας ένα κλίμα μυστηρίου και λατρείας (Χρυσουλάκη, 2009).

2.1.3.3 ΕΛΕΥΣΙΝΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

Τα Ελευσίνια Μυστήρια, αφιερωμένα στη λατρεία της Δήμητρας και της Περσεφόνης, θεότητες που σχετίζονταν με τη γεωργία και την αναγέννηση της γης, αποτελούσαν μία από τις πιο σημαντικές και σεβάσμιες θρησκευτικές τελετές. Το μυθικό ταξίδι της Περσεφόνης στον κάτω κόσμο και η επιστροφή της στη γη αποτελούσε το κεντρικό στοιχείο της μυθολογίας των Ελευσίνιων, και ο χορός λειτουργούσε ως ένα ισχυρό μέσο για την απεικόνιση αυτής της αναγέννησης.

Οι χορευτικές τελετουργίες συμβόλιζαν την αιώνια κυκλική πορεία της φύσης, την αναγέννηση και την ελπίδα για μια καλύτερη ζωή μετά τον θάνατο. Ο χορός αποτελούσε έναν τρόπο «μετάβασης» από την καθημερινή ζωή σε μια ανώτερη πνευματική κατάσταση, επιτρέποντας στους πιστούς να προσεγγίσουν τα μυστήρια της ζωής και του θανάτου. Οι συμμετέχοντες χόρευαν σε ιερούς κύκλους, με κινήσεις που εκδήλωναν τη σωτηρία. Ακόμη, είχε και εκπαιδευτικό χαρακτήρα, καθώς βοηθούσε τους παρευρισκόμενους να κατανοήσουν τα μυστήρια της φύσης και της θεϊκής τάξης, καθώς έδινε την ευκαιρία να εξαγνιστεί η ψυχή τους και να προετοιμαστεί για την πνευματική γνώση και φώτιση που προσέφεραν τα Μυστήρια. (Cosmopoulos, 2015).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΑΓΓΕΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

Στην Αρχαία Ελλάδα, ποικίλες ήταν οι τεχνικές που αναπτύχθηκαν ως προς τη διακόσμηση των αγγείων, καθώς οι πιο σημαντικές είναι ο ερυθρόμορφος και ο μελανόμορφος ρυθμός. Η τέχνη του ερυθρόμορφου ρυθμού, η οποία άνθισε από τον 5^ο αιώνα π.Χ., επέτρεψε στους καλλιτέχνες, με ερυθρό (κόκκινο) χρώμα να παρουσιάζουν πάνω στα πήλινα αγγεία, πιο λεπτομερείς και εκφραστικές σκηνές, με μεγαλύτερη έμφαση στην ανθρώπινη κίνηση και τη λεπτομέρεια των μορφών. (Μουρατίδου, 2003).

Από την άλλη πλευρά, στον μελανόμορφο ρυθμό, οι αγγειογράφοι αποδίδουν σκηνές και διακοσμητικά μοτίβα σε μαύρο χρώμα πάνω στις πήλινες επιφάνειες των αγγείων, καθώς χαράζουν τις λεπτομέρειες, σε αντίθεση με τον ερυθρόμορφο ρυθμό. Αρχικά εμφανίστηκε τον 7^ο αιώνα π.Χ., στην Κόρινθο και έπειτα υιοθετήθηκε στην Αττική. Στα κορινθιακά αγγεία, η τεχνική αυτή εντοπίζεται μόνο σε αναπαραστάσεις ζώων πάνω σε μικρά αγγεία, ενώ όταν επεκτάθηκε και στην Αθήνα εμφανίζεται και με αφηγηματικές απεικονίσεις σε μεγαλύτερα αγγεία. (Wikipaidia/Μελανόμορφη Αγγειογραφία, 2024)

3.2 ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΥΜΠΟΣΙΩΝ - ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ

ΣΚΗΝΕΣ ΣΥΜΠΟΣΙΩΝ

Η εικόνα 2 αναπαριστά μια αττική υδρία, η οποία χρονολογείται περίπου στο 500 π.Χ., και απεικονίζει σκηνή από συμπόσιο. Στα δεξιά και αριστερά εμφανίζονται άνδρες να κάθονται σε ανάκλιτρα, κρατώντας ποτήρια και συμμετέχοντας σε μία στιγμή κατανάλωσης κρασιού. Στο κέντρο της σκηνής φαίνεται ένα μεγάλο κριτήριο, το οποίο χρησίμευε για την ανάμειξη του κρασιού με το νερό, και είναι διακοσμημένο με χορευτική φιγούρα, κάτι που ενισχύει τον σύνδεσμο ανάμεσα στη διασκέδαση και τον χορό στα συμπόσια.

Εικόνα 2. Συμπόσιο
Αττική υδρία που απεικονίζει, 500 π.Χ. ιδιωτική συλλογή (Scheibler, 2010)

Σημαντική αναπαράσταση συμποσίου είναι και εκείνη της Αττικής ερυθρόμορφης στάμνου από τον αγγειογράφο Σμίκρο της εικόνας 3. Πρόκειται για απεικονίσεις που αφορούν την καθημερινή ζωή, καθώς στη σκηνή συμποσίου συμμετέχουν νέοι Αθηναίοι και ετέρες σε Αθηναϊκό σπίτι της εποχής. Στην κύρια πλευρά του αγγείου απεικονίζονται τρεις πλούσια διακοσμημένες κλίνες, με υφαντά καλύμματα και μαξιλάρια, ενώ στην κάθε μία αντίστοιχα παρευρίσκονται τρεις νέοι συνοδευόμενοι από φιλάρεσκες εταίρες, ντυμένες με χιτώνα και ιμάτιο. Οι συμποσιαστές φορούν ιμάτιο που αφήνει ακάλυπτο το επάνω μέρος του σώματός τους, φέρουν στεφάνια στο κεφάλι και κρατούν κύλικες ενδεχομένως με κρασί. Στη μεσαία κλίνη ο συμμετέχων ονομάζεται Σμίκρος, ο οποίος είναι ο ίδιος ο αγγειογράφος, ενώ είναι επηρεασμένος από το κρασί που έχει πιει, ακούει μουσική που παίζει με διπλό αυλό η εταίρα που στέκεται δίπλα του.

Η συγκεκριμένη σκηνή συμποσίου είναι ενιαία σε όλο το αγγείο παρόλο που δεν φαίνεται η πίσω όψη της στάμνου. Διαδραματίζεται σε βοηθητικό χώρο του σπιτιού, καθώς δύο υπηρετικές μορφές μεταφέρουν κρασί μέσα από μεγάλους αμφορείς ώστε να γεμίσουν τον μεγάλο λέβητα που δεσπόζει στη μέση της παράστασης. Με αυτόν τον τρόπο φροντίζουν να μη λείπει οίνος στους γλεντζέδες της μπροστινής όψης της στάμνου. Οι οινοχόες που βρίσκονται αριστερά και δεξιά από τον λέβητα είναι εκείνες που θα γεμίσουν τα κρασοπότηρα των συμποσιαστών.

Εικόνα 3. Σκηνές συμποσίου από νέους της Αθήνας και εταίρες. Εικονίζεται και ο ίδιος ο αγγειογράφος αυτοπροσωπογραφία 103 (Τιβέριος, 1996)
Αττική ερυθρόμορφος στάμνος, 515 – 510 π.Χ. Βρυξέλλες Musées Royaux d' Art et d' History

ΑΚΡΟΒΑΤΗΣ – ΧΟΡΕΥΤΗΣ

Στην ερυθρόμορφη υδρία που βρέθηκε στην Καμπανία της Ιταλίας της εικόνας 4, εμφανίζεται νέα χορεύτρια, η οποία κάνει ακροβατικές πράξεις με τα χέρια της στο πάτωμα και το σώμα της στον αέρα. Το σκαμνί και το μηχάνημα παραγωγής ήχου με δίσκους βινυλίου, που υπάρχουν στο αγγείο χρησιμοποιήθηκαν για την εκτέλεση των ακροβατικών, ενώ τα τύμπανα χειρός – ντέφι και η διακοσμητική ζώνη από χάντρες, υποδηλώνουν πως η παράσταση είναι σε κάποια γιορτή. Ακόμη, σύμφωνα με αρχαίους συγγραφείς, ο χορός και η μουσική χρησιμοποιούνταν στην στρατιωτική και πολεμική εκπαίδευση των νέων, όπου γίνονταν και πολλές ακροβατικές ασκήσεις.

Εικόνα 4. Ακροβάτης – χορευτής Βρετανικό μουσείο
Ερυθρόμορφη υδρία, 325 – 350 π.Χ. (Choubineh, 2020)

Εκτός από τον επαγγελματικό χώρο, παραστάσεις χορού διακρίνονται σε αγγεία κλασσικής εποχής ως μάθημα, όπως στη συγκεκριμένη υδρία από τον καλλιτέχνη της ερυθρόμορφης τεχνικής, τον Phiale της εικόνας 5. Στο αγγείο αυτό εμφανίζεται μία συνεδρία χορού, καθώς δύο νεαρά κορίτσια κάνουν εξάσκηση υπό την επίβλεψη ενός άντρα δασκάλου και μία γυναικείας μορφής. Οι μαθήτριες φορούν παρόμοιους χιτωνίσκους, είναι στραμμένες προς τους δασκάλους τους και κάνουν πανομοιότυπα βήματα με τα χέρια τους να είναι πίσω στην πλάτη τους. Τέτοιες κινήσεις προορίζονται για μονόχορο στην Αρχαία Ελλάδα. Οι διδάσκοντες από την άλλη, φέρουν στο κεφάλι τους στεφάνια από φύλλα και είναι ντυμένοι με περίτεχνους χιτώνες, υποδηλώνοντας την υψηλή θέση των δασκάλων στην Κλασσική Εποχή. Στο αγγείο αναγράφεται η λέξη «kalos» πάνω από τον άντρα εκπαιδευτή, ο οποίος κρατάει στο χέρι του ένα ραβδί και χτυπά τον ρυθμό του χορού. Επίσης, η λύρα σε σχήμα πετάλου κρεμασμένη πάνω από τις νεαρές, υποδηλώνει πως στο μάθημα υπήρχε μουσική.

Εικόνα 5. Μάθημα χορού
Ερυθρόμορφη υδρία, 425-450 π.Χ. (Choubineh, 2020)

2.3 ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΕΙΣ ΜΕ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΔΡΩΜΕΝΑ

ΣΚΗΝΕΣ ΑΠΟ ΔΙΟΝΥΣΙΑΚΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ

Στον Αττικό ερυθρόμορφο στάμνο της εικόνας 6 ο θεός Διόνυσος πλαισιώνεται από Μαινάδες. Πιο αναλυτικά, στο μέσο της κύριας όψης, της στάμνου απεικονίζεται ομοίωμα του θεού Διόνυσου που έχει ένα στεφάνι κάτω από τη ζώνη του, ενώ είναι διακοσμημένο με κλαδιά, κισσόφυλλα και καρπούς φρούτων. Το θεϊκό αυτό είδωλο είναι προσαρμοσμένο πάνω σε έναν πάσσαλο και το μεγαλύτερο μέρος του, καλύπτεται από χιτώνα. Επίσης, μπροστά από την εικόνα του Διόνυσου, βρίσκεται ιερή τράπεζα που έχει διάφορα γλυκίσματα⁶, καθώς έχουν αποδοθεί με λευκό χρώμα, αριστερά, δεξιά δύο στάμνοι και στη μέση το κρασοπότηρο του θεού.

Το συγκεκριμένο ομοίωμα περιβάλλεται από Μαινάδες, οι οποίες φέρουν στο κεφάλι τους στεφάνι από κισσόφυλλα και χορεύουν με κατάσταση έκστασης. Η αριστερή γυναικεία μορφή που είναι και η πιο ήρεμη, κοντά στον Διόνυσο, ονομάζεται Διώνη και γεμίζει το σκύφο της με κρασί, με τη βοήθεια μιας κουτάλας από τη μία στάμνο. Στην άλλη στάμνο εικονίζεται κι άλλη Μαινάδα η οποία παίζει τύμπανο, ενώ οι δύο ακριανές του αγγείου κρατούν δάδες και θύρσο. Ερευνητές έχουν προσπαθήσει να συσχετίσουν την συγκεκριμένη παράσταση με Αττική Διονυσιακή Γιορτή, στην οποία έπαιζαν βασικό ρόλο οι γυναικείες μορφές.

---

⁶ Αλλιώς «πόπανα»

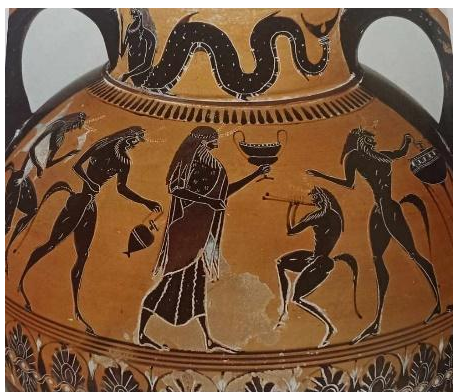
Εικόνα 6. Διονυσιακή Γιορτή
Αττική ερυθρόμορφη στάμνος. 420 π.Χ. (Τιβέριος, 1996)

Σε ένα ακόμη ιδιαίτερο και σημαντικό αγγείο, τον Αττικό ερυθρόμορφο ελικωτό κρατήρα της εικόνας 7 εντοπίζονται στον λαιμό, σκηνές από Διονυσιακή Τελετή. Στις παραστάσεις του κρατήρα αυτού, διαδραματίζεται ο θάνατος του Τάλω, του χάλκινου γίγαντα που φυλασσότανε στην Κρήτη. Δίνεται έμφαση όμως, στο λαιμό του αγγείου καθώς εκεί υπάρχουν χορικά στοιχεία. Στο κέντρο της παράστασης εμφανίζεται ο Διόνυσος ως κυνηγημένος με μάτιο και κοντό χιτωνίσκο, καθώς ακολουθείται από Σατύρους και Μαινάδες, οι οποίοι χορεύουν ελεύθερα είτε κρατώντας δάδες, είτε αυλούς, είτε ντέφι για τη συνοδεία του χορού.

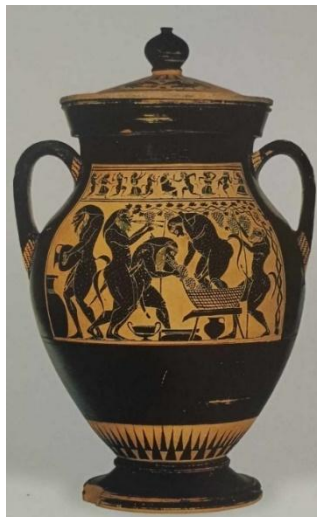
Εικόνα 7. Διονυσιακή σκηνή στον λαιμό του κρατήρα.
Αττικός ερυθρόμορφος ελικωτός κρατήρας. 400 π.Χ. ζωγράφος του Τάλω (Τιβέριος, 1996)

Ένα άλλο αγγείο που φέρει παραστάσεις χορού με τον θεό Διόνυσο είναι ο Ιωνικός αμφορέας της εικόνας 8 που χορεύει μαζί με τέσσερις (4) Σατύρους να συμμετέχουν σε εορταστική εκδήλωση ή σε θεϊκό συμπόσιο, φορώντας στεφάνι στο κεφάλι τους. Ο θεός απεικονίζεται στο κέντρο, είναι ο μόνος που φοράει ενδυμασία και κρατάει ένα μεγάλο κάνθαρο, έχοντας φορά προς τα δεξιά.

Εικόνα 8. Διόνυσος με Σατύρους σε Συμπόσιο.
Ιωνικός μελανόμορφος αμφορέας. 540 π.Χ. (Τιβέριος, 1996)

Οι Σάτυροι στη μυθολογία είχαν ιδιαίτερη μορφή καθώς ήταν μισοί άντρες και μισοί τράγοι, ενώ ο χαρακτήρας τους θεωρήθηκε ως ιδιαίτερα άτακτος, επειδή κυνηγούσαν τις Μαινάδες. Απεικονίζονται επίσης, με λεπτομερή γραμμές στα σώματα τους καθώς με αυτόν τον τρόπο φαίνονται αρκετά γυμνασμένοι.

Εικόνα 9. Σάτυροι - Παραγωγή κρασιού.
Αττικός μελανόμορφος αμφορέας 540 – 530 π.Χ. (Τιβέριος, 1996)

Ένα ακόμη σημαντικό και πολύ γνωστό αγγείο της Εποχής με αναπαραστάσεις χορού, είναι ο Αττικός μελανόμορφος αμφορέας του ζωγράφου Άμαση της εικόνας 9. Στην πρώτη όψη της συγκεκριμένης εικόνας, απεικονίζεται ο θεός Διόνυσος, που είναι καθιστός και γύρω του διακοσμείται ξέφρενος χορός Σατύρων και Μαινάδων με έντονες κινούμενες στάσεις, κρατώντας, και εδώ, κέρας (κέρατο) για κρασοπότηρο. Με αυτόν τον τρόπο έδειχναν οι χορευτές την λατρεία τους προς το πρόσωπο του θεού.

Στην δεύτερη όψη, απεικονίζεται ενδεχομένως σκηνή ενασχόλησης παραγωγής κρασιού από τέσσερις Σάτυρους, καθώς η αναπαράσταση είναι πιο μεγάλη. Τρυγούν από κληματαριά που υψώνεται στη δεξιά πλευρά της παράστασης, ρίχνουν και συνθλίβουν τα σταφύλια στο πατητήρι, ενώ ο μούστος ρέει μέσα σε ένα πιθάρι και το αποθηκεύουν σε άλλο. Ο πέμπτος Σάτυρος της παράστασης συνοδεύει όλη τη διαδικασία, παίζοντας αυλό.

Εικόνα 10. Χορός με Σατύρους και Μαινάδες (Choubineh, 2020).
Νικοσθενικός αμφορέας από τον ζωγράφο Νικοσθένη, 550 – 525 π.Χ.

Επιπλέον στοιχεία χορού Σατύρων, λαμβάνουν χώρα και σε άλλες περιπτώσεις αγγείων, όπως ο Νικοσθένειος αμφορέας της εικόνας 10 από την Αρχαϊκή Εποχή, ο οποίος είναι διακοσμημένος με μελανόμορφες παραστάσεις. Στην κεντρική εικόνα του αγγείου φαίνεται να εκτελείται Διονυσιακή τελετή, καθώς υπάρχουν σαφείς γραμμικές και κυκλικές μορφές χορού από επτά Σατύρους που εναλλάσσονται με έξι Μαινάδες. Παρόλο που η ενιαία μορφή του συγκεκριμένου χορού παρατηρείται από τα λυγισμένα κεφάλια και τους κορμούς των χορευτών, οι κινήσεις τους είναι ακανόνιστες και καθόλου συνειδητές, καθώς βρίσκονται σε μία έκσταση, ελευθερία και αυτοσχεδιασμό. Ως απεικόνιση είναι λιτή και απλή, ενώ οι κινήσεις τους είναι πολύ παραστατικές.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι αγγειογράφοι της εποχής έδιναν ιδιαίτερη σημασία στη λεπτομέρεια, ώστε να αποδώσουν τις μορφές με έναν ιδιαίτερο παραστατικό τρόπο, αλλά επέλεξαν και ανεξίτηλα χρώματα, που διατηρήθηκαν αναλλοίωτα για πολλούς αιώνες. (Τιβέριος, 1996)

ΑΓΓΕΙΟ FRANCOIS

Ο πασίγνωστος αυτός κρατήρας της εικόνας 11, γνωστός ως «Αγγείο François» ανακαλύφθηκε το 1844 από τον εξερευνητή Alessandro François, σε ανασκαφές που έκανε στην περιοχή της Τοσκάνης, στην Ιταλία στην πόλη Chiusi. Το αγγείο βρέθηκε θρυμματισμένο σε πολλά κομμάτια, που ήταν διασκορπισμένα γύρω από έναν τάφο ετρουσκική πόλη. Δεν διασώθηκαν όλα τα μέρη του αγγείου, ενώ φιλοτεχνήθηκε από τον αγγειογράφο Κλειτία και τον αγγειοπλάστη Εργότιμο το 570 π.Χ.

Πρόκειται για τον παλιότερο ελικωτό κρατήρα που έχει ανακαλυφθεί μέχρι και σήμερα, ενώ φέρει σημαντικές μυθολογικές παραστάσεις, οι οποίες αναπτύσσονται σε ζώνες και διατρέχουν γύρω – γύρω όλες του τις επιφάνειες. Περιέχει περίπου 270 μορφές ανθρώπων και ζώων, καθώς και 121 επιγραφές με ονόματα προσώπων και ζώων που υπάρχουν στο αγγείο.

Α όψη

Β όψη

Β όψη κοντινή

Εικόνα 11. «Αγγείο François»

Αττικός μελανόμορφος ελικωτός κρατήρας του Κλειτία, 570 - 565 π.Χ.

Α όψη (Τιβέριος, 1996), Β όψη κοντινή (Lawler, 2019)

Η παράσταση που καλύπτει τη μεγαλύτερη ζώνη στο επάνω μέρος του σώματος του κρατήρα και διατρέχει και στις δύο όψεις του, είναι ο γάμος του Πηλέα με τη Θέτιδα και την επίσκεψη των θεών. Πιο συγκεκριμένα, αυτή η σκηνή Γιορτής, εικονίζεται στο σπίτι των νεονύμφων με τον Πηλέα να υποδέχεται τους καλεσμένους του, έξω από αυτό. Πρώτοι έρχονται ο Κένταυρος Χείρων και η Ίρις, ακολουθούν η Δήμητρα, η Χαρικλώ, η Εστία, ενώ στο μέσω της κύριας πλευράς, δεν θα μπορούσε να λείπει η μορφή του θεού Διόνυσου η οποία προβάλλεται αρκετά συχνά μέσα στη σύνθεση. Έπειτα ακολουθούν άρματα των θεών, με πρώτο εκείνο του Δία, ενώ πίσω από τα άρματα προχωρούν οι Μούσες και πρώτη η Καλλιόπη παίζοντας σύριγγα. Συνεχίζεται η σειρά από άρματα όπως εκείνο με τη θεά Αθηνά

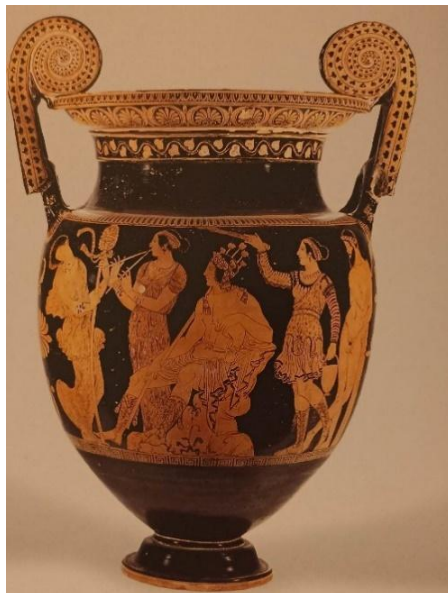
και την Άρτεμη που τις υποδέχονται οι γονείς της νύφης, καθώς την πομπή κλείνει ο Ήφαιστος.

Ακόμη, διακρίνονται στοιχεία χορού στη Β όψη, στο λαιμό του αγγείου, στην επάνω ζώνη, καθώς η σκηνή χορού πραγματεύεται στη Δήλο από αγόρια και κορίτσια της Αθήνας που γιορτάζουν την απελευθέρωσή τους, λόγω της νίκης του Θησέα από τον Μινώταυρο της Κρήτης. Η απεικόνιση των χορευτών, νέοι και νέες εναλλάξ, έχει αποτυπωθεί με αρκετές λεπτομέρειες. Τα σώματά τους διαγράφονται με κομψότητα, ενώ φαίνεται ότι έχουν και δύναμη. Ο χορός είναι κυκλικός, ακολουθούν μία συγκεκριμένη κίνηση δηλαδή, και τέτοιου είδους ονομάζονται από τα Ομηρικά χρόνια «Γέρανοι». Επίσης, ο Θησέας εμφανίζεται στη δεξιά πλευρά, στην Α όψη, φορώντας εορταστική ενδυμασία και παίζοντας λύρα, ενώ τον υποδέχεται η Αριάδνη κρατώντας το νήμα (μίτο).

Το αγγείο François στο σύνολό του, διέπεται από σοβαρότητα, σαφήνεια στην απόδοση της ιστορίας, αλλά και λεπτομερή αναπαράσταση, δίνοντας παράλληλα στον θεατή πολλά μηνύματα και συμβολισμούς, όπως ζωντάνια, ενέργεια, πνεύμα, ευγένεια, καθώς και στοιχεία της ζωής εκείνης της εποχής. Ο αγγειογράφος Κλητίας εμβαθύνει με χρώμα στις απεικονίσεις του, ενώ με αυτό τον τρόπο πετυχαίνει ποικιλομορφία. Ακόμη, αρκετά από τα στοιχεία του μελανόμορφου αυτού κρατήρα θυμίζουν κορινθιακό τύπο, ενώ ο καλλιτέχνης αποτυπώνει την αττική παράδοση με μεγάλη προσοχή και σύνεση.

ΤΑ ΚΑΡΝΕΙΑ

Τα Κάρνεια αποτελούσαν μια γιορτή για την ποιμενική-αγροτική ζωή, η οποία γινόταν προς τα τέλη Αυγούστου για επτά ημέρες, καθώς ήταν αφιερωμένη στον θεό Απόλλωνα Καρνείου. Η οργάνωση της συγκεκριμένης γιορτής γινόταν από νέους, που δεν βρίσκονταν ακόμη στην ηλικία γάμου. Κατά τη διάρκεια των Καρνείων επίσης, τελούνταν μουσικοί αγώνες, καθώς συμπεριελάμβαναν και δραστηριότητες, όπως άθλησης που οι σταφυλοδρομίες ήταν οι πιο γνωστές, στις οποίες έπαιρναν μέρος οι Καρνάτες γνωστοί και ως «σταφυλαδρόμοι».

Εικόνα 12

Ο Διόνυσος με τον θίασό του

Εικόνα 13

Χορός προς τιμή του Απόλλωνα Καρνείου
Τα Κάρνεια

Λευκανικός ερυθρόμορφος ελικωτός κρατήρας. 410 - 400 π.Χ. (Τιβέριος, 1996)

Στον ερυθρόμορφο, ελικωτό κρατήρα των εικόνων 12 και 13 έχουν σημειωθεί πολύ σημαντικές παραστάσεις από εικονογραφική άποψη, οι οποίες σώζονται σε πολύ καλή κατάσταση, καθώς συγκαταλέγεται ένα από τα πιο χαρακτηριστικά αγγεία που έχουν σωθεί από την Αρχαία Ελλάδα. Στην πρώτη πλευρά, στην εικόνα 12, εντοπίζονται και εδώ σκηνές χορού, καθώς εικονίζεται ο θεός Διόνυσος, στραμμένος προς τα αριστερά και καθήμενος επάνω σε βράχο διανθισμένο με βλάστηση. Περιβάλλεται από μαινάδες και έναν σάτυρο, καθώς φορά μόνο ιμάτιο που αφήνει ακάλυπτο το μεγαλύτερο μέρος του σώματός του. Στο κεφάλι του υπάρχει πλατιά ταινία που διακοσμείται με όμορφη μελανοβαφή ανθέμια και φοράει εμβάδες⁷, ενώ στο αριστερό του χέρι κρατάει κάρναρο και στο δεξί, κρατάει θύρσο.

Μπροστά από τον θεό Διόνυσο, εμφανίζονται μια μαινάδα που παίζει διπλό αυλό, φορώντας διάφανο χιτώνα καθώς διακοσμείται με βραχιόλια και περιδέρια. Δίπλα της είναι ακόμα μια μαινάδα φορώντας χιτώνα που αφήνει ακάλυπτο το δεξί της στήθος και κρατώντας θύρσο, χορεύει κάτω από τους ήχους του αυλού. Πίσω από τον θεό, μια άλλη γυναικεία μορφή παρίσταται φορώντας κοντό χειριδωτό χιτώνα επάνω από τον οποίο υπάρχει δέρμα, με το δεξί της χέρι κρατάει δάδα και με το αριστερό κάδο. Θεωρείται πως και αυτή η μορφή είναι μαινάδα όπου φέρει περιδέριο και ταινία στα μαλλιά καθώς διαφέρει από τις υπόλοιπες, ενώ αρκετοί μελετητές υποστηρίζουν πως ονομάζεται Εκάτη ή Άρτεμις. Ακόμα στο δεξί άκρο της

⁷ Αρχαία παπούτσια ξύλινα

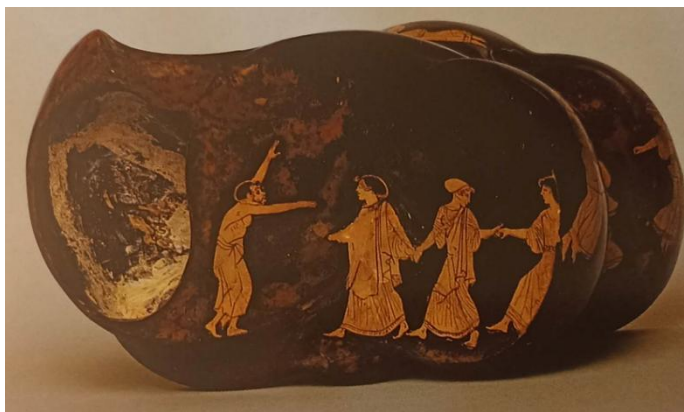

συγκεκριμένης όψης του κρατήρα, παρίσταται ένας γυμνός, κισσοστεφανομένος σάτυρος που έχει σταυρωμένα πόδια, στηριζόμενος σε πεσσό, κρατάει με το αριστερό του χέρι θύρσο και ενώ είναι στραμμένος προς το θεατή το βλέμμα του κατευθύνεται προς το χορεύουσα μαινάδα, όπως και οι υπόλοιπες μορφές της παράστασης. Ορισμένες λεπτομέρειες όπως για παράδειγμα τα κοσμήματα των μαινάδων, έχουν αποδοθεί ανάγλυφα με πρόσθετο πηλό.

Στην άλλη πλευρά του κρατήρα, απεικονίζονται σκηνές χορού προς τιμή του Απόλλωνα, καθώς οι μορφές χωρίζονται σε δύο ζώνες. Στην κάτω ζώνη, στην εικόνα 13 έχουν εικονογραφηθεί επτά φιγούρες, στις οποίες ξεχωρίζει μία νεαρή χορεύτρια. Φοράει ζωσμένο χιτώνα που στροβιλίζεται και αναδεικνύεται η περιστροφική της κίνηση, ενώ στο κεφάλι της φέρει ως κάλυμμα ένα χαρακτηριστικό κάλαθο. Από τη δεξιά της μεριά συνοδεύεται από έναν νεαρό χορευτή που δεν έχει ενδυμασία, ενώ και εκείνος φέρει στο κεφάλι του λογχοειδές διάδημα. Επίσης από την αριστερή πλευρά της χορεύτριας απεικονίζεται ένας νεαρός αυλητής με χειριδωτό χιτώνα, καθώς ήταν χαρακτηριστικό των μουσικών, και κρατάει από το ένα χέρι δύο αυλούς και από το άλλο κρατούσε μία ταινία με την οποία συγκρατούσε στο στόμα του τους αυλούς, γνωστή ως «φορβειάν».

Τέλος, η γιορτή των Καρνείων στη Σπάρτη, είχε ταυτόχρονα θρησκευτικό και κοινωνικό χαρακτήρα. Μέσα από την συγκεκριμένη εορτή φαίνεται η προσπάθεια των Σπαρτιατών να ενισχύσουν την ενότητα και την αλληλεγγύη μεταξύ τους, ενώ διατηρείται παράλληλα ζωντανή η μνήμη των προγόνων τους και η τιμή προς τους θεούς τους.

ΗΦΑΙΣΤΟΣ ΚΑΙ ΝΗΡΗΙΔΕΣ

Εικόνα 14. Ήφαιστος και Νηρηίδες.
Αττικός Ερυθρόμορφος πλαστικός αστράγαλος, 460 π.Χ. Βρετανικό Μουσείο. (Τιβέριος, 1996)

Οι Νηρηίδες ήταν νύμφες της μυθολογίας που λατρεύονταν ως θεές την ηρεμία της θάλασσας. Θεωρούνταν πως ήταν ιδιαίτερα φιλικές, και κατοικούσαν στα βάθη της θάλασσας, ενώ συχνά τους άρεσε να χορεύουν. Κατά τη μυθολογία, συνήθιζαν να αρπάζουν τους λυράρηδες για να τους παίζουν μουσική και εκείνες να χορεύουν, ενώ τους άρεσε να θέλγουν τους άντρες κι ύστερα να ξεφεύγουν. Εικονίζονταν πολλές φορές στην ποίηση, αλλά και στην τέχνη όπως στην αγγειογραφία, ως λυγρόκορμες νέες και όμορφες κοπέλες, με ωραία φορέματα, αλλά και με ωραίες κινήσεις χορού και τραγουδιού.

Η εικόνα 14 αποτελεί ένα εξαιρετικό δείγμα αγγειογραφίας από την κλασική περίοδο της Αρχαίας Ελλάδας. Στον αστράγαλο⁸ στην αριστερή πλευρά, απεικονίζεται μία ανδρική φιγούρα που κάνει έντονες χειρονομίες, καθώς υποδέχεται τρεις γυναικείες μορφές που κρατιούνται από το χέρι και χορεύουν. Τέτοιες γυναικείες μορφές φαίνεται να υπάρχουν και στη μέσα μεριά του σκεύους, φοράνε χιτώνα και ιμάτιο ή λεπτά πέπλα, ενώ οι περισσότερες έχουν στο κεφάλι τους σάκο. Μία από τις αιωρούμενες τρεις γυναικείες μορφές που αναπαρίστανται, ανασηκώνει την άκρη του λεπτού της πέπλου, ενώ η μεσαία απλώνει ένα μικρό ιμάτιο πίσω από την πλάτη της. Κάποιοι ταυτίζουν την ανδρική μορφή με τον Αίολο⁹, όμως οι περισσότεροι χαρακτηρίζουν πως είναι ο Ήφαιστος (θεός της φωτιάς και της μεταλλουργίας), καθώς φοράει ιμάτιο γύρο από τη μέση του και φαίνεται σαν «βάνουσος»¹⁰, αφού είναι ο προστάτης των χειρονακτών. Εφόσον απεικονίζεται ο Ήφαιστος, οι τρεις γυναικείες φιγούρες θεωρούνται πως είναι οι Χάριτες, ενώ οι υπόλοιπες είναι οι Νηρηίδες. Κατά τη μυθολογία, οι Νηρηίδες περιμάζεψαν τον Ήφαιστο όταν τον έδιωξε η μητέρα του Ήρα από τον Όλυμπο και φιλοξενήθηκε στη σπήλιά του πατέρα τους, στα βάθη της θάλασσας.

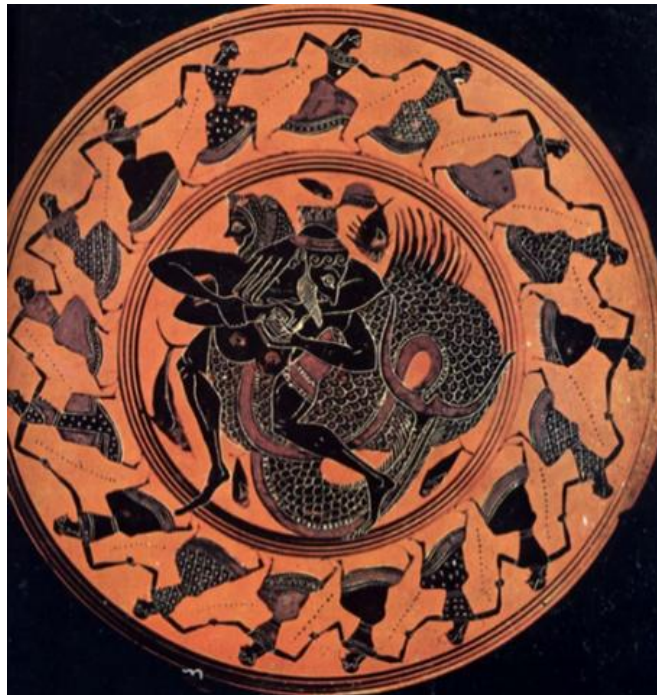
Στην εικόνα 15, στη μελανόμορφη κύλικα 545 π.Χ., απεικονίζεται σκηνή χορού από τις Νηρηίδες σε γραμμική κυκλική διάταξη, καθώς φαίνεται ότι η συγκεκριμένη σκηνή αποτελεί μέρος κάποιας τελετής. Οι δεκαεπτά (17) χορεύτριες δείχνουν να επαναλαμβάνουν μια χορογραφία, καθώς έχουν ομοιόμορφες κινήσεις, με στροφές και λυγίσματα, ενώ ακολουθούν τυποποιημένες στάσεις. Αναμφίβολα, οι κινήσεις τους υποδηλώνουν χορό τελετουργικό, που ακολουθούν τη μουσική με συγκεκριμένο ρυθμό προς τα δεξιά. Οι

⁸ Ο αστράγαλος, ως αγγείο, χρησίμευε κυρίως για την αποθήκευση μικρών αντικειμένων και είχε συχνά διακοσμητικό ή τελετουργικό χαρακτήρα. Η χρήση τέτοιων μορφών σε καθημερινά σκεύη δείχνει τη βαθιά σχέση της αρχαίας ελληνικής κοινωνίας με τους μύθους και τις θεότητες, καθώς και τη συνεχή παρουσία αυτών των μύθων στην καθημερινή ζωή μέσω της τέχνης.

⁹ Κατά τη μυθολογία, ορίστηκε από τον Δία ταμίας των ανέμων.

¹⁰ Σκληρός και βίαιος με τους άλλους ανθρώπους.

κουκίδες ανάμεσά τους δίνουν την ψευδαίσθηση πως είναι επιγραφές με τα ονόματα τους. Επίσης οι ενδυμασίες τους είναι διαφορετικές στο χρώμα ενώ έχουν το ίδιο στυλ, το οποίο δίνει, προσδίδει μία εικόνα ομοιομορφίας. Οι Νηρηίδες και στη συγκεκριμένη εικόνα δεν φορούν υποδήματα, είναι ενωμένες-πιασμένες από τα χέρια, ενώ ο χορός τους είναι πολύ καλά συντονισμένος. Στο μέταλλο της μελανόμορφης κύλικας, υπάρχει αναπαράσταση της πάλης του Ηρακλή με τον Τρίτωνα. Ο ήρωας φορώντας κοντό χιτώνα και με τη φαρέτρα του ανοιχτή, έχει σφιχταγκαλιάσει τον θαλάσσιο δαίμονα, ο οποίος προσπαθεί μάταια να ξεφύγει από τη λαβή του αντιπάλου του. (Τιβέριος, 1996)

Εικόνα 15. Χορός Νηρηίδων (Lawler, 2019)
Μελανόμορφη μικρογραφική κύλικας 545 π.Χ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Ο ΧΟΡΟΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

4.1 ΕΠΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Το έπος ή αλλιώς Επική ποίηση, στη λογοτεχνία είναι ένα είδος ποιημάτων που το κύριο χαρακτηριστικό τους είναι ο μεγάλος αριθμός στοίχων και οι αφηγήσεις στη μυθολογία, σε ηρωικές μορφές, με πλούσια ιδεολογικά και πολιτιστικά στοιχεία. Η λέξη έπος προέρχεται από το αρχαίο ελληνικό ρήμα «έπω» (μιλάω) και σημαίνει δημόσιος λόγος. Ακόμη συνδέεται άμεσα με τη λέξη ιστορώ. Σημαντικά έπη είναι τα ηρωικά που συχνά περιέχουν μυθολογικά στοιχεία με αλληγορία. Συνήθως περιγράφουν αξιοθαύμαστες πράξεις θεών, ημίθεων και ηρώων που είχαν συμπάθεια στους θεούς. Ακόμη, ο αφηγητής εκτελεί το έργο στο τρίτο πρόσωπο. Επίσης στα ηρωικά έπη συγκαταλέγονται τα ποιήματα του Ομήρου, «Ιλιάδα» και «Οδύσσεια», καθώς περιγράφονται τα κατορθώματα θεών και ηρώων που συνυπάρχουν με τους ανθρώπους και κατευθύνουν την δράση τους. (Wikipedia /Έπος, 2023)

4.1.1 ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΔΑ

Στο πλαίσιο της επικής ποίησης, η αναπαράσταση του χορού είναι ουσιαστικό θέμα, ειδικά σε έργα όπως η Ιλιάδα και η Οδύσσεια. Μια από τις πιο γνωστές απεικονίσεις χορού στην Ιλιάδα βρίσκεται στην ασπίδα του Αχιλλέα, που φιλοτέχνησε ο θεός Ήφαιστος. Οι σκηνές που είναι χαραγμένες στην ασπίδα απεικονίζουν πτυχές της καθημερινής ζωής, συμπεριλαμβανομένης μιας περίτεχνης σκηνής χορού, που αντανακλά τη σημασία της κίνησης και της κοινής χαράς στον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό.

Συγκεκριμένα στη ραψωδία Σ, στοίχοι 478-608, η ασπίδα του Αχιλλέα περιγράφεται με αξιοσημείωτη λεπτομέρεια ως γκραβούρα ενός χορού στον οποίο παίζουν νέοι και νέες. Αυτός ο χορός δεν είναι απλώς μια απλή κίνηση, αλλά συνδέεται με μεγαλύτερα θέματα της ζωής, του πολέμου και της ειρήνης. Η εκφραστική περιγραφή της ασπίδας από τον Όμηρο τονίζει τη ζωή και τη ζωντάνια που αποτυπώνονται στις σκηνές της. Οι χορευτές κινούνται αρμονικά, συνοδευόμενοι από μουσική, απεικονίζοντας μια βαθιά σύνδεση μεταξύ ρυθμικής κίνησης, μουσικής και κοινωνικής ζωής. Η εικόνα περιβάλλεται από απεικονίσεις γιορτών, που παρουσιάζουν τον χορό ως σύμβολο χαράς και κοινοτικής συμμετοχής σε μια εποχή ειρήνης.

Επιπλέον, στο πλαίσιο του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού, ο χορός δεν ήταν απλώς ψυχαγωγία, αλλά σημαντικό μέρος της θρησκευτικής, αστικής και κοινωνικής ζωής. Η σκηνή στην ασπίδα του Αχιλλέα μπορεί να θεωρηθεί ως μια μεταφορά για την ισορροπία και την τάξη της κοινωνίας, όπου κάθε άτομο παίζει ρόλο στη μεγαλύτερη χορογραφία της κοινότητας. Η απεικόνιση των νέων να χορεύουν τονίζει επίσης την αθωότητα, τη ζωντάνια και τη διαίωσιση της ζωής, ακόμη και στη σκιά του θανάτου. Η Ιλιάδα χρησιμοποιεί έτσι τον χορό ως σύμβολο του πολιτισμού, της συνέχειας και της κυκλικής φύσης της ζωής, σε έντονη αντίθεση με τις καταστροφικές δυνάμεις του πολέμου. Αυτή η λογοτεχνική τεχνική, γνωστή ως «έκφραση», όπου ένα έργο τέχνης περιγράφεται ζωντανά μέσα σε μια αφήγηση, επιτρέπει στον Όμηρο να εξερευνήσει θέματα δημιουργίας, ομορφιάς και φευγαλέα φύση της ύπαρξης. Η χορευτική παράσταση στην ασπίδα του Αχιλλέα είναι περισσότερο από μια απεικόνιση. Αναπαριστά τη σύνδεση μεταξύ τέχνης και ζωής, μεταξύ πολέμου και ειρήνης, και δείχνει τη σημασία του χορού ως πολιτιστικού συμβόλου στην αρχαία ελληνική κοινωνία. Η ασπίδα αποτελεί έναν μικρόκοσμο του κόσμου και των αντιθέσεων που τον καθορίζουν: από τη φθορά και τον πόλεμο, έως τη χαρά, τη γιορτή και την πολιτιστική ταυτότητα που εκφράζεται μέσω της κίνησης του σώματος.

Εικόνα 16. Η ασπίδας του Αχιλλέα, σκηνή χορού ανδρών και γυναικών (Κακρίδης, 2020).

Η εικόνα 16 αποτελεί μια αναπαράσταση της ασπίδας του Αχιλλέα, όπως περιγράφεται στην Ιλιάδα του Ομήρου. Η σκηνή απεικονίζει άνδρες και γυναίκες να χορεύουν, αναδεικνύοντας την ειρηνική και εορταστική πτυχή της ζωής. Η συγκεκριμένη σκηνή χορού αποτελεί μέρος των σκηνών ειρηνικής ζωής και αντικατοπτρίζει τις χαρές και τη συντροφικότητα που οι αρχαίοι Έλληνες συνδέουν με τον χορό και τις γιορτές. Αυτή η απεικόνιση έχει γίνει από

αναπαραστάσεις και αναλύσεις που βασίζονται στα αρχαιολογικά και λογοτεχνικά ευρήματα, τα οποία περιγράφουν την ασπίδα του Αχιλλέα με εκπληκτική λεπτομέρεια (Κακριδής, 2020).

4.1.2 ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ

α. ΝΗΣΙ ΤΩΝ ΦΑΙΑΚΩΝ

Στην Ομήρου Οδύσσεια, στη «Φαιακίδα»¹¹, ο Οδυσσέας καταφθάνει ως ναυαγός στο νησί των Φαιάκων και εκεί δέχεται την θερμή φιλοξενία τους. Διηγείται στους Φαίακες τις περιπέτειές του και με τη βοήθειά τους επιστρέφει στην Ιθάκη. Αρχικά, στοιχεία χορού διακρίνονται στη ραψωδία ι στοίχοι 139-259, όπου η Ναυσικά η οποία είναι η κόρη του Αλκίνοου, Βασιλιά των Φαιάκων, πήγε με τις φίλες της να πλύνουν τα ρούχα τους στο λιβάδι, τραγουδούσαν και χόρευαν περιμένοντας να στεγνώσουν. Με τις φωνές τους ξυπνούν τον ήρωα και πλησιάζει ώστε να δει τι συμβαίνει.

Εν συνεχεία, στις ραψωδίες θ, στοίχοι 102-461 και ι, στοίχοι 1-41, ο Οδυσσέας καταφθάνει ως ξένος στο παλάτι του Βασιλιά Αλκίνοου, ο οποίος τον φιλοξενεί και διοργανώνει γεύμα και εκδηλώσεις προς τιμήν του. Ο ήρωας ακούει τον αοιδό Δημόδοκο να τραγουδάει για μία διαφωνία μεταξύ του ιδίου και του Αχιλλέα στην Τροία και θρηνεί καλύπτοντάς το πρόσωπό του, ώστε να μην τον δουν οι Φαίακες. Κατά τη διάρκεια του τραγουδιού πραγματοποιεί σπονδή προς τους θεούς, χύνοντας κρασί από την κούπα του. Ο βασιλιάς Αλκίνοος έχοντας εντοπίσει την συναισθηματική φόρτιση που βρίσκεται ο Οδυσσέας, προτείνει να διεξαχθούν αθλητικοί αγώνες. Ο ήρωας δέχεται την πρόσκληση του ιού του Αλκίνοου να συμμετάσχει στους αγώνες, καθώς ο Οδυσσέας διακρίνεται στη δυσκολία και γίνεται προκλητικός προς τους Φαίακες. Ο Αλκίνοος θέλοντας να κατευνάσει την ένταση, προτείνει να αρχίσει ο χορός και το τραγούδι. Ο Οδυσσέας εντυπωσιασμένος από τις χορευτικές ικανότητες των Φαιάκων, επαινεί τον Βασιλιά και εκείνος με την σειρά του, λέει στους άρχοντες να του προσφέρουν δώρα. Έπειτα ο Οδυσσέας κατευθύνεται προς το μέγαρο, όπου πραγματοποιείται δείπνο αποχαιρετισμού προς τιμήν του και ζητάει από τον Δημόδοκο να τραγουδήσει τον Δούρειο Ίππο. Φανερά συγκινημένος εκείνη τη στιγμή, αποκαλύπτει την ταυτότητά του, και διηγείται στους Φαίακες τις περιπέτειές του (Γκότση, Παλαμήδη, Τσάκος, 2009).

¹¹ Ξεκινάει από τη ραψωδία ζ, στίχος 139 έως τη ραψωδία ν, στίχος 209

Αυτή η σκηνή αποτέλεσε πηγή έμπνευσης στην τέχνη, χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο πίνακας του Ιταλού ζωγράφου Φραντσέσκο Άγιετς (Francesco Hayez) της εικόνας 17, που χρονολογείται γύρω στο 1814-1816, όπου απεικονίζεται ο Οδυσσέας στην αυλή του Αλκίνοου να εξιστορεί την πορεία με τους άντρες του. Η ένταση της στιγμής αποτυπώνεται τόσο στη στάση των σωμάτων όσο και στις εκφράσεις τους, που καταγράφουν τη συναισθηματική φόρτιση και την ανθρωπιά.

Ο χορός στην αυλή του Αλκίνοου, αποτελεί σημαντική πτυχή της τελετουργίας και της κοινωνικής ζωής των αρχαίων Φαίακων, οι οποίοι ήταν γνωστοί για τις καλλιτεχνικές τους παραδόσεις, όπως η μουσική, ο ρυθμός και η κίνηση. Σε αυτήν την καλλιτεχνική απεικόνιση, ο Άγιετς αποδίδει εξαιρετικά τη λεπτότητα και την αλληλοεπίδραση των μορφών μέσα σε ένα πολιτισμικό φορτισμένο περιβάλλον, αντανακλώνοντας τις αξίες και τις συνήθειες της εποχής του Ομήρου.

Εικόνα 17. Ο Οδυσσέας νικήθηκε από το τραγούδι του Δημοδόκου (1813-1815), του Φραντσέσκο Άγιετς

Επίσης, η σκηνή αναδεικνύει το πόσο σημαντική ήταν η χορευτική παράσταση για τους αρχαίους Έλληνες, καθώς και την πολιτιστική και κοινωνική της σημασία. Οι Φαίακες παρουσιάζονται ως ένας ευγενής λαός με πλούτο, δύναμη και προχωρημένη τεχνογνωσία και η κίνηση των σωμάτων τους αποτελεί ένα μέσο επίδειξης αυτών των αρετών.

Επιπλέον, ο χορός στο εν λόγω ομηρικό έπος έχει και μια συμβολική διάσταση. Συγκεκριμένα, μπορεί να θεωρηθεί ως σύμβολο της ευημερίας και της πολιτιστικής

ανωτέρας των Φαιάκων. Ο Οδυσσέας, που παρακολουθεί τους χορευτές, δεν εντυπωσιάζεται μόνο από την τεχνική τους αλλά και από την αρμονία τους, κάτι που αντιστοιχεί και στην κοινωνική συνοχή του λαού. Η περιγραφή του χορού στην Οδύσσεια αντανακλά τη στενή σύνδεση μεταξύ τέχνης, κοινωνικής έκφρασης και θρησκευτικής πρακτικής. (Γκότση, Παλαμήδη, Τσάκος, 2009).

β. ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΥΦΗΜΟΣ

Στη ραψωδία ι, στοίχοι 240-512, περιγράφεται η σκηνή με τον Κύκλωπα και τον Οδυσσέα, που φέρει ιδιαίτερο συμβολισμό για το κρασί και το χορό, συνδέοντας αυτές τις πρακτικές με τις θεμελιώδεις αξίες της φιλοξενίας και του πολιτισμού. Η συνάντηση του Οδυσσέα με τον Πολύφημο εξελίσσεται μέσω της χρήσης του κρασιού ως στρατηγικού μέσου για να υπνωτίσει και να ξεγελάσει τον γιγαντιαίο αντίπαλο, κάτι που αντικατοπτρίζει τη διττή του φύση: εργαλείο διασκέδασης και επικίνδυνο όπλο

Η εικόνα 18 αναπαριστά τον Μάρωνα, ιερέα των Κικόνων, να προσφέρει στον Οδυσσέα έναν ασκό με εξαιρετικό κρασί, αναγνωρίζοντας και ανταμείβοντάς τον για τη συμπόνια και τον σεβασμό που επέδειξε, καθώς τον άφησε ζωντανό μετά την επίθεση. Αυτή η σκηνή από το έπος του Ομήρου έχει σημαντικό συμβολικό χαρακτήρα και αντανακλά τις αρχές της φιλοξενίας και του αμοιβαίου σεβασμού που διέπουν τις ανθρώπινες σχέσεις στην αρχαία Ελλάδα.

Ο Οδυσσέας αργότερα χρησιμοποιεί αυτό το ποτό για να μεθύσει τον Κύκλωπα Πολύφημο, επιτρέποντας του έτσι να τον τυφλώσει και να δραπετεύσει. Ο οίνος σε αυτήν την περίπτωση λειτουργεί ως μέσο πονηρίας και έξυπνης τακτικής, δείχνοντας την ικανότητα του Οδυσσέα να χρησιμοποιεί τα δώρα που λαμβάνει όχι μόνο για τη διασκέδαση ή την απόλαυση, αλλά ως εργαλείο για την επιβίωσή του.

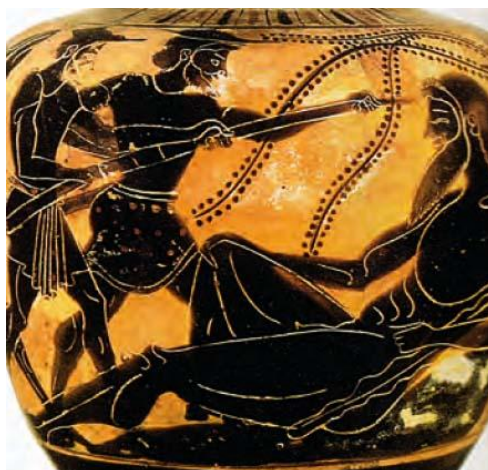
Εικόνα 18. Ο ιερέας των Κικόνων, ο Μάρωνας, προσφέρει στον Οδυσσέα ένα ασκί με εξαιρετικό κρασί, επειδή τον σεβάστηκε και του χάρισε τη ζωή (Σαμαρά, Τοπούζης 2015).
Αγγειογραφία του 4^{ου} αι. π.Χ. (Λίπαρι Ιταλίας, Αρχαιολογικό Μουσείο Eoliano).

Η χρήση του κρασιού ως «όπλο» από τον Οδυσσέα προκύπτει μέσα από τη βαθιά κατανόηση της φιλοξενίας. Στην περίπτωση του Πολύφημου, ο Οδυσσέας εκμεταλλεύεται την ευφορία και την εσωτερική αναταραχή που προκαλεί, για να επιτύχει τη σωτηρία του. Το δώρο του κρασιού αποτελεί επίσης ένδειξη της παραβίασης των αρχών της ξενίας από τον Πολύφημο, ο οποίος, αντί να αναγνωρίσει την τιμή που του γίνεται, γίνεται όλο και πιο άγριος και βίαιος.

Ο ρόλος του οίνου στη σκηνή της τύφλωσης του Κύκλωπα αναδεικνύει τη σημασία της πονηριάς έναντι της βίας. Ο Οδυσσέας, μέσω της χρήσης του, μεταμορφώνει το περιβάλλον της σπηλιάς σε μια στρατηγική «χορό», όπου κινείται με προσοχή και ευφυΐα. Καθώς ο Πολύφημος βρίσκεται σε κατάσταση μέθης, οι σύντροφοι του Οδυσσέα αναλαμβάνουν τις συντονισμένες κινήσεις που θυμίζουν τελετουργικό χορό, οδηγώντας τελικά στην επίθεση που τυφλώνει τον Κύκλωπα. Αυτή η σκηνή υπογραμμίζει την αντιδιαστολή μεταξύ πολιτισμένης διασκέδασης και άγριας συμπεριφοράς, όπως αυτή εκφράζεται από τον Πολύφημο.

Η εικόνα 19 δείχνει τη στιγμή όπου ο Οδυσσέας και οι σύντροφοί του τυφλώνουν τον Πολύφημο, αφού τον έχουν μεθύσει. Η σκηνή της συγκεκριμένης οινοχόης, συμβολίζει τη νίκη της πανουργίας και της εφευρετικότητας του Οδυσσέα απέναντι στην ωμή δύναμη του

Κύκλωπα. Το κρασί εδώ δεν λειτουργεί μόνο ως μέσο απόδρασης, αλλά και ως σύμβολο της ανθρώπινης εξυπνάδας που μπορεί να υπερνικήσει τον φυσικό κόσμο και τη βαρβαρότητα.

Εικόνα 19. Τύφλωση του Πολύφημου (Σαμαρά, Τοπούζης 2015).
Οινοχόη, Ζωγράφος του Θησέα, 510-490 π.Χ. (Παρίσι, Μουσείο Λούβρου).

Συνολικά, το κρασί στις δύο αυτές σκηνές λειτουργεί ως εργαλείο τόσο πολιτισμού όσο και στρατηγικής, υπογραμμίζοντας τη σύνδεση ανάμεσα στο χορό, τη γιορτή και τη φιλοξενία στην αρχαιότητα, ενώ παράλληλα εξυπηρετεί τον Οδυσσέα στην επιβίωση του.

Επομένως, δεν αποτελεί απλώς μέσο απόλαυσης, αλλά φέρει συμβολισμούς με βαθύ νόημα που αφορούν την ανθρώπινη κατάσταση και τη φιλοξενία. Ενώ οι θεοί προστατεύουν τον πολιτισμένο κόσμο, η ανάρμοστη χρήση του κρασιού από τον Πολύφημο τον τοποθετεί εκτός αυτών των ηθικών και κοινωνικών κανόνων. Έτσι, ο Οδυσσέας συμβολίζει τη νίκη του πολιτισμού έναντι της βαρβαρότητας, χρησιμοποιώντας το κρασί με προσοχή και σεβασμό προς τους νόμους της φιλοξενίας και του πολιτισμού (Γκότση, Παλαμήδη, Τσάκος, 2009).

4.2 ΛΥΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Ο χορός κατέχει κεντρική θέση και στη λυρική ποίηση της αρχαίας Ελλάδας, καθώς οι χορευτικές σκηνές συνήθως συνοδεύονται από μουσική και χορό που αναφέρονταν σε θρησκευτικές τελετές, γιορτές και κοινωνικές εκδηλώσεις. Η χορευτική κίνηση στη λυρική ποίηση της αρχαίας Ελλάδας δεν είναι μόνο ένα καλλιτεχνικό στοιχείο, αλλά και ένα βαθιά ριζωμένο πολιτισμικό φαινόμενο που αποτυπώνει τη σύνδεση της τέχνης με τη θρησκεία, την κοινωνία και τις παραδόσεις της εποχής. Μέσα από τα χορικά έργα των μεγάλων λυρικών

ποιητών, ο χορός αποδεικνύεται ως ένας ζωτικός τρόπος έκφρασης των κοινωνικών αξιών και των θρησκευτικών πεποιθήσεων.

Η λυρική ποίηση ήταν συνήθως μέρος των θρησκευτικών τελετουργιών και των κοινωνικών εκδηλώσεων και συνοδευόταν από μουσική και χορό. Η χορεία, ο συνδυασμός δηλαδή του τραγουδιού και του χορού, αποτελούσε την πιο συνηθισμένη μορφή εκτέλεσης της λυρικής ποίησης, καθιστώντας τη μία συντονισμένη προσπάθεια των μελών της κοινωνίας για να εκφράσουν συναισθήματα, θρησκευτική πίστη και κοινωνικές αξίες.

Τα χορικά τραγούδια συχνά εκτελούνταν σε κυκλικούς χορούς, που αντιπροσώπευαν την ενότητα και την αρμονία της κοινότητας. Στα έργα του Αλκμάν, όπως τα Παρθένια, περιγράφονται χοροί νεαρών κοριτσιών σε τελετουργικές γιορτές, οι οποίοι είχαν θρησκευτικό και πολιτιστικό χαρακτήρα. Επιπλέον, λειτουργούσαν ως μέσα διδασκαλίας κοινωνικών αξιών και πολιτιστικών παραδόσεων.

Η σύνδεση της λυρικής ποίησης με τον χορό στην αρχαία Ελλάδα είναι θεμελιώδης για την κατανόηση της κοινωνικής, θρησκευτικής και πολιτικής ζωής της εποχής. Ο χορός και η λυρική ποίηση λειτουργούσαν ως μέσα έκφρασης των θρησκευτικών πεποιθήσεων, της κοινωνικής συνοχής και της πολιτικής σταθερότητας, προσφέροντας μια ολοκληρωμένη καλλιτεχνική και πνευματική εμπειρία. (Worman, 2002).

4.2.1 ΧΟΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Η χορική ποίηση στην αρχαία Ελλάδα, είχε εξίσου σημαντικό ρόλο στις θρησκευτικές γιορτές, με κυριότερα παραδείγματα τα Παναθήναια και τα Διονύσια. Σε αυτό το είδος ποίησης, ο χορός δεν ήταν μόνο μέσο έκφρασης των στίχων, αλλά αποτελούσε ένα πλήρως ενσωματωμένο στοιχείο των θρησκευτικών και κοινωνικών τελετουργιών της εποχής.

Ο όρος «χορεία» χρησιμοποιείται για να περιγράψει την τέχνη που συνδύαζε χορό, μουσική και ποίηση σε παραστάσεις, οι οποίες συχνά λάμβαναν χώρα κατά τη διάρκεια θρησκευτικών τελετών. Στα Παναθήναια, η χορεία περιλάμβανε πομπές και θυσίες προς τιμήν της θεάς Αθηνάς, και οι χορευτικές παραστάσεις ήταν βασικό κομμάτι στις τελετουργίες, καθώς αποτελούσαν ένδειξη αφοσίωσης στους θεούς και της πολιτιστικής ταυτότητας της Αθήνας.

Η δομή των χορικών ποιημάτων ήταν σχεδιασμένη για να υποστηρίξει τις χορευτικές τελετουργίες. Οι στροφές, τα αντίστροφα και οι επωδοί των ποιημάτων δημιουργούσαν ένα πλαίσιο για τις κινήσεις των χορευτών, που ακολουθούσαν αρμονικά τον ρυθμό της ποίησης. Αυτή η σύζευξη της ποίησης με τη χορευτική κίνηση ήταν βασικό στοιχείο των αρχαίων

ελληνικών εκδηλώσεων, δημιουργώντας μια έντονη αίσθηση συμμετοχής και ενότητας ανάμεσα στους θεατές και τους συμμετέχοντες.

Ο Στησίχορος, μεγάλος ποιητής της χορικής ποίησης, είναι γνωστός για την καινοτομία που εισήγαγε στη χορική ποίηση, καθώς συνδύαζε τη λυρική ποίηση με τον χορό, δημιουργώντας μια νέα μορφή ποιητικής έκφρασης. Στα έργα του, ο χορός δεν αποτελεί απλώς αισθητικό μέσο, αλλά λειτουργεί ως όχημα για την αφήγηση ιστοριών και τη μετάδοση μύθων στους ακροατές. Ο Βακχυλίδης και ο Σιμωνίδης, επίσης σημαντικοί χορικοί ποιητές, συνέδεσαν την χορευτική έκφραση με την έννοια της πολιτιστικής ταυτότητας, παρουσιάζοντας τις χορωδίες ως σύμβολα της κοινότητας και του συλλογικού θρησκευτικού πνεύματος. Οι χορευτικές εκδηλώσεις στις τελετές αυτές ήταν μια μορφή κοινωνικής συνοχής και έδινε έμφαση στο συλλογικό πνεύμα της πόλης-κράτους (Adorno, 1990).

Η χορική ποίηση, όπως αυτή των τριών παραπάνω ποιητών, αποδεικνύει την βαθιά ενσωμάτωση του χορού στην κοινωνική και θρησκευτική ζωή της εποχής. Ο χορός σε κύκλους, με συνοδεία μουσικών οργάνων και απαγγελία ύμνων, ήταν μια μορφή έκφρασης που ένωνε την κοινότητα, αναδεικνύοντας την θρησκευτική ευλάβεια και την πολιτιστική ταυτότητα των πόλεων-κρατών. Η χορεία δεν αποτελούσε απλά μια μορφή ψυχαγωγίας ή αισθητικής έκφρασης, αλλά είχε ουσιαστικό ρόλο στην πνευματική και κοινωνική ζωή της αρχαίας Ελλάδας. Οι ποιητές, μέσω της χορικής ποίησης, ενίσχυσαν αυτή τη σχέση, προσφέροντας στους πολίτες την ευκαιρία να συμμετέχουν σε ένα συλλογικό τελετουργικό που ένωσε την κοινότητα και την έφερε πιο κοντά στο θείο.

Η ερμηνεία των χορικών μέσω της ποίησης στην αρχαία ελληνική λογοτεχνία προσφέρει μια βαθιά κατανόηση του ρόλου των χορικών ποιημάτων ως αναπόσπαστων στοιχείων θρησκευτικών και κοινωνικών τελετουργιών. Τα χορικά δεν ήταν απλώς ποιήματα που διαβάζονταν ή τραγουδιούνταν, αλλά λειτουργούσαν ως οδηγοί για τις χορευτικές τελετουργίες, καθορίζοντας τον ρυθμό και την κίνηση των χορευτών. Αυτός ο συνδυασμός μουσικής, χορού και ποίησης δημιουργούσε μια μοναδική αισθητική εμπειρία που είχε τόσο θρησκευτικό όσο και κοινωνικό χαρακτήρα.

4.2.2 ΤΑ ΧΟΡΙΚΑ ΤΟΥ ΠΙΝΔΑΡΟΥ

Ο Πίνδαρος, ένας από τους σημαντικότερους λυρικούς ποιητές της αρχαίας Ελλάδας, διαδραμάτισε κεντρικό ρόλο στην ενσωμάτωση του χορού στα ποιητικά του έργα, ιδίως στα επινίκια του. Αυτά τα επινίκια ήταν ωδές που συντέθηκαν προς τιμήν των νικητών

αθλητικών αγώνων και συχνά εκτελούνταν με συνοδεία χορευτικών εκδηλώσεων, αναδεικνύοντας τον χορό ως βασικό στοιχείο του εορτασμού των επιτυχιών. Ο χορός, μέσα από τα επινίκια, αποκτά συμβολική σημασία, καθώς λειτουργεί ως μέσο εορτασμού και ευγνωμοσύνης προς τους θεούς για τη νίκη και την επιτυχία στους αγώνες.

Στα επινίκια του Πινδάρου, όπως και σε άλλα έργα του, η παρουσία του χορού είναι αναπόσπαστη. Συχνά παρουσιάζεται ως μέσο σύνδεσης με το θείο και την κοινότητα, επιβεβαιώνοντας τη σημασία της θρησκευτικής τελετουργίας στις εορταστικές εκδηλώσεις. Στα ποιήματά του, ο Πίνδαρος αναδεικνύει την ευγνωμοσύνη των νικητών προς τους θεούς μέσω των θρησκευτικών χορευτικών παραστάσεων, υπογραμμίζοντας τη σχέση των ανθρώπων με τις θεϊκές δυνάμεις. Ο χορός, συνεπώς, δεν είναι απλά ένα διακοσμητικό στοιχείο, αλλά μία έκφραση της πνευματικής και κοινωνικής ζωής των Ελλήνων. Η λυρική ποίηση του Πινδάρου συνδυάζει το σωματικό και το πνευματικό στοιχείο, μετατρέποντας τον χορό σε σύμβολο συλλογικής ευχαριστίας και σε αναπόσπαστο μέρος της εορταστικής παράδοσης. Η ρυθμική κίνηση του σώματος δεν λειτουργεί μόνο ως τρόπος εξωτερικής έκφρασης, αλλά και ως ένα είδος πνευματικής ανάτασης, αναδεικνύοντας τη συμμετοχή της κοινότητας σε θρησκευτικές και πολιτιστικές πρακτικές.

Τα χορικά τραγούδια και οι θρησκευτικοί χοροί που συνοδεύουν τα επινίκια του Πινδάρου δεν ήταν αποκλειστικό προνόμιο των αριστοκρατών. Η χορευτική έκφραση λειτουργούσε και ως μέσο ενσωμάτωσης της ευρύτερης κοινότητας στην κοινωνική ζωή. Μέσα από τις εορταστικές εκδηλώσεις, τα μέλη της πόλης είχαν τη δυνατότητα να εκφράσουν την ευγνωμοσύνη τους και να συμμετάσχουν ενεργά στους θρησκευτικούς εορτασμούς. Η ιδέα του συλλογικού χορού ήταν ένα σημαντικό κοινωνικό εργαλείο που συνέδεε την κοινότητα με τις αξίες της θεϊκής ευσέβειας και της συλλογικής ευθύνης. Στο πλαίσιο των θρησκευτικών τελετουργιών, η χορευτική έκφραση είχε πολιτιστική και θρησκευτική σημασία, επιτρέποντας στους συμμετέχοντες να αποδώσουν φόρο τιμής στους θεούς. Ο χορός στα έργα του Πινδάρου αποτελεί μια μορφή έκφρασης που υπερβαίνει την απλή φυσική κίνηση και συνδέεται με την πνευματική ευχαριστία και την πολιτιστική ταυτότητα.

Η χρήση του χορού στα χορικά του Πινδάρου αντικατοπτρίζει την ουσιαστική σημασία του στην αρχαία ελληνική κοινωνία, καθώς αποτελούσε μέσο έκφρασης θρησκευτικών και κοινωνικών αξιών. Μέσα από τα έργα του Πινδάρου, ο χορός γίνεται ένα δυναμικό σύμβολο που ενώνει την κοινότητα με τους θεούς και εκφράζει τη συλλογική ευγνωμοσύνη και υπερηφάνεια των Ελλήνων. Το έργο του Πινδάρου συνεχίζει να αποτελεί σημαντική

μαρτυρία της άρρηκτης σχέσης του με τη λυρική ποίηση και τις θρησκευτικές τελετουργίες της αρχαιότητας. (Aviram, 2001).

4.2.3 ΟΙ ΧΟΡΙΚΟΙ ΥΜΝΟΙ ΤΟΥ ΑΛΚΜΑΝ

Ο Αλκμάν, ένας από τους πρώτους και εξίσου σημαντικός λυρικός ποιητής της αρχαίας Ελλάδας, έγραψε τα περίφημα «Παρθένια», χορικούς ύμνους που τραγουδιούνταν από χορούς παρθένων κατά τη διάρκεια θρησκευτικών εορτών στη Σπάρτη. Οι ύμνοι αυτοί δεν εξυπηρετούσαν μόνο θρησκευτικές τελετές, αλλά είχαν και κοινωνική σημασία, καθώς οι χορευτικές παραστάσεις των νεαρών κοριτσιών θεωρούνταν βασικό στοιχείο των τελετουργικών πρακτικών.

Τα «Παρθένια» είναι τα πιο γνωστά έργα του Αλκμάν, και η ονομασία τους προέρχεται από τη λέξη «παρθένος», που σημαίνει νέα κορίτσια. Αυτά τα χορικά τραγούδια εκτελούνταν από χορωδίες παρθένων κατά τη διάρκεια θρησκευτικών εορτών, και είχαν ως στόχο να τιμήσουν θεότητες, όπως η Άρτεμις και η Αθηνά. Στους ύμνους αυτούς, η μουσική και οι κινήσεις του σώματος που την συνόδευαν λειτουργούσαν ως μέσα επικοινωνίας με το θείο, ενώ παράλληλα ενσωμάτωναν στοιχεία της πολιτιστικής ταυτότητας των Σπαρτιατών

Ο Αλκμάν προσδίδει ιδιαίτερη σημασία στην ομορφιά και την αρμονία των χορευτριών, κάτι που αντικατοπτρίζεται στους στίχους των έργων του. Στα σωζόμενα αποσπάσματα από τα Παρθένια, ο χορός περιγράφεται ως μια μορφή πνευματικής και αισθητικής έκφρασης, στην οποία η χορωδία των παρθένων εκπροσωπεί την τάξη, και τη θρησκευτική ευλάβεια. Η τέχνη της χορωδίας θεωρούνταν ουσιαστική για την εκπαίδευση και την κοινωνική ένταξη των κοριτσιών στη Σπάρτη.

Η χρήση του χορού στα έργα του Αλκμάν αντικατοπτρίζει τη βαθιά σχέση της λυρικής ποίησης με τις χορικές παραδόσεις της αρχαίας Ελλάδας. Η ποίηση του Αλκμάν παρουσιάζει έναν εξαιρετικό συνδυασμό λυρικού λόγου και χορού, δημιουργώντας μια αρμονική και αισθητικά ευχάριστη εμπειρία.

Η έκφραση των ανθρώπων μέσω της ποίησης και του χορού ήταν αναπόσπαστο κομμάτι των θρησκευτικών και κοινωνικών εκδηλώσεων, και τα Παρθένια του Αλκμάν αποδεικνύουν τη σημασία τους ως μέσα αφοσίωσης, αλλά και επικοινωνίας με τους θεούς. Η χορωδία των παρθένων είχε διπλό ρόλο: αφενός, υπηρετούσε θρησκευτικές τελετουργίες, και αφετέρου, ενσωμάτωνε τις αξίες της πειθαρχίας, και της κοινωνικής ευθύνης. Οι χορευτικές παραστάσεις των παρθένων αποτελούσαν μια σημαντική πτυχή των θρησκευτικών εορτών

στη Σπάρτη, και οι ύμνοι του Αλκμάν αναδεικνύουν την ομορφιά και την αρμονία αυτών των τελετουργιών. Η ομάδα αυτή των νεαρών κοριτσιών παρουσιάζεται συχνά ως σύμβολο τάξης και κοσμικής ισορροπίας. Μέσα από τη χορευτική τους συμμετοχή, συνδέονταν με τη θρησκευτική λατρεία, προσφέροντας τιμές στους θεούς και αναδεικνύοντας τη συλλογική συμμετοχή της πόλης στις θρησκευτικές πρακτικές.

Στα έργα του Αλκμάν, ο χορός δεν είναι απλώς μια δραστηριότητα, αλλά μια βαθύτερη μορφή εναρμόνισης μεταξύ της ανθρώπινης και της θεϊκής υπόστασης. Η εικόνα της χορωδίας παρθένων παρουσιάζεται ως ένα μέσο πνευματικής και κοινωνικής ευθυγράμμισης, υπογραμμίζοντας την ισχυρή θρησκευτική και κοινωνική σύνδεση της πόλης με τις θεότητες της. (Athanassaki & Bowie, 2011).

4.3 ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Οι χοροί στις τραγωδίες του Ευριπίδη, όπως στις «Βάκχες», διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο τόσο στη δραματική εξέλιξη όσο και στην αποτύπωση των θεματικών και ιδεολογικών πτυχών του έργου. Η συμβολή των χορών στα κείμενα του Ευριπίδη είναι πολυδιάστατη, καθώς και ως μέσο μετάδοσης πληροφοριών, ενίσχυση της ατμόσφαιρας και επιτάχυνση της πλοκής.

Στην τραγωδία «Βάκχες», οι χοροί έχουν κεντρική θέση στην πλοκή, καθώς ο ίδιος ο Διόνυσος, ο θεός του θεάτρου, της γιορτής και του χορού, πρωταγωνιστεί στο έργο. Η χορευτική παράσταση των Βακχών αντιπροσωπεύει τη θεϊκή τρέλα και την απόλυτη αφοσίωση στον θεό, κάτι που ο Ευριπίδης χρησιμοποιεί για να αναδείξει τον κεντρικό άξονα της τραγωδίας: τη σύγκρουση ανάμεσα στην ανθρώπινη λογική και τη θεϊκή μανία. Καθώς η δράση εξελίσσεται, μέσω των χορευτικών κινήσεων περιγράφονται και σχολιάζονται τα γεγονότα και παράλληλα ο θεατής ενσωματώνεται στη δυναμική του Διονυσιακού στοιχείου. Σταδιακά, η εμφάνιση του χορού των Βακχών και οι κινήσεις τους αντικατοπτρίζουν την αυξανόμενη ένταση και το χάος που προκαλεί την παρουσία του Διόνυσου, οδηγώντας στην τελική καταστροφή του Πενθέα.

Μέσα από τον ρυθμό και τις κινήσεις εκφράζεται η θεϊκή μανία και η μετάβαση από τη λογική στην ανομία. Το έργο λειτουργεί ως μια τραγωδία που εξετάζει τον ίδιο τον κόσμο της τραγωδίας. Ο Διόνυσος, θεός του θεάτρου, παρουσιάζεται ως ο φορέας της ανατροπής και της μεταμόρφωσης, και οι χοροί των Βακχών αναδεικνύουν αυτή τη μετάβαση. Οι χορευτικές τους κινήσεις, σε συνδυασμό με τη μουσική και τα δρώμενα, τονίζουν τη διπλή

φύση του θεού: ως προστάτη του θεάτρου αλλά και ως εκφραστής του χάους και της ανομίας.

Η θεϊκή μανία στις Βάκχες συνδέεται άμεσα με το πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο της Αθήνας του 5ου αιώνα π.Χ., όπου ο Διόνυσος αντιπροσωπεύει τις δυνάμεις που αντιμάχονται την ορθολογική σκέψη και την κοινωνική τάξη.

Οι χορευτικές παραστάσεις στις Βάκχες δεν είναι απλώς διακοσμητικές ενεργά μέρη της δράσης, όσο προχωράει η πλοκή. Μέσα από τις κινήσεις τους, οι χορευτές αποκαλύπτουν την αφοσίωσή τους στο Διόνυσο και την απόρριψη της ανθρωπίνης, ενώ ταυτόχρονα εντείνουν την αίσθηση του αναπόφευκτου που διατρέχει το έργο. Ο Πενθέας, ο οποίος αντιπροσωπεύει τη λογική και την τάξη, κατακλείεται τελικά από τη δύναμη της μανίας που εκπέμπει ο χορός, οδηγώντας στην τελική του πτώση.

Εν ολίγης, οι χοροί στις Βάκχες του Ευριπίδη δεν εμφανίζονται μόνο ως σκηνικά δρώμενα, αλλά αποτελούν βασικό μέσο για την εξέλιξη της πλοκής και την αποτύπωση της θεματικής του έργου. (Gakoroulou, 2012).

4.4 ΑΡΧΑΙΑ ΚΩΜΩΔΙΑ

Ο χορός στην αρχαία ελληνική κωμωδία ήταν στοιχείο διασκέδασης, αλλά και ένα ισχυρό εργαλείο κοινωνικής και πολιτικής κριτικής. Ιδιαίτερα στην «Παλαιά Κωμωδία», όπως εκπροσωπείται από έργα του Αριστοφάνη, ο χορός λειτουργεί ως μέσο κριτικής και παρωδίας των σύγχρονων κοινωνικών και πολιτικών καταστάσεων. Οι κωμικές παραστάσεις ενσωμάτωναν τον χορό σε πολλές μορφές και συχνά τον αξιοποιούσαν για να παρωδήσουν νέες μουσικές και χορευτικές τάσεις της εποχής. Ο Αριστοφάνης, στις κωμωδίες του, όπως οι Σφήκες, οι Αχαρνείς και οι Θεσμοφοριάζουσες, χρησιμοποιεί τον χορό ως καθρέφτη της αθηναϊκής κοινωνίας και των πολιτικών προβλημάτων της εποχής.

Στο έργο Σφήκες, για παράδειγμα, ο αρχαίος κωμωδός παρουσιάζει τον χορό ως εργαλείο σχολιασμού της αθηναϊκής δικαστικής πρακτικής και του υπερβολικού ζήλου των δικαστών. Ο Φιλοκλέων, ο οποίος είναι φανατικός υποστηρικτής της δικαιοσύνης και της δικαστικής εξουσίας, παρουσιάζεται να μεταμορφώνεται σε χορευτική φιγούρα, κάνοντας κινήσεις που θυμίζουν τα χορευτικά σχήματα των «ερωτικών χορών» της Νέας Μουσικής. Μέσα από αυτή τη σκηνή, ο Αριστοφάνης ενσωματώνει τη σαρκαστική του κριτική στη νέα καλλιτεχνική τάση της εποχής που εισήγαγε καινούρια χορευτικά και μουσικά ρεύματα, τα οποία συχνά συνδέονταν με εξωσυζυγικές σχέσεις και τον ερωτισμό.

Η χρήση των χορευτικών στοιχείων στις κωμωδίες δεν περιοριζόταν μόνο στους ομαδικούς χορούς που συνόδευαν την πλοκή αλλά επεκτεινόταν και σε ατομικούς που στόχο είχαν να μεταδώσουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε χαρακτήρα. Ο «ατομικός χορός» στις κωμωδίες αποτελούσε έναν από τους κύριους τρόπους για να επισημανθούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και η θέση των πρωταγωνιστών στην κοινωνία. Ένας από τους γνωστότερους ατομικούς χορούς παρουσιάζεται στους Σφήκες, όπου ο Φιλοκλέων, μετά από μια μακρά πορεία αναζήτησης δικαιοσύνης, καταλήγει να χορεύει ξέφρενα, παρωδώντας τον εαυτό του και τον ρόλο του ως δίκαιος πολίτης.

Η χορευτική δραστηριότητα στην κωμωδία είχε και έναν ακόμα ρόλο: να προσδώσει σαρκασμό και ειρωνεία, κάνοντας τους θεατές να γελούν, αλλά και να προβληματίζονται για τις ίδιες τους τις κοινωνικές αξίες. Οι χορευτριες-εταίρες στους ερωτικούς χορούς του Αριστοφάνη λειτουργούσαν ως μέσο σατιρικής απόδοσης της αθηναϊκής κοινωνίας, αναδεικνύοντας τις μεταβαλλόμενες αξίες και προσεγγίσεις απέναντι σε θέματα όπως η ηθική και η σεμνότητα. Με αυτόν τον τρόπο, ο χορός δεν αποτελούσε μόνο έκφραση διασκέδασης αλλά και σημαντικό μέρος της κοινωνικής κριτικής.

Οι χορευτικές παραστάσεις δεν εμφανίζονται μόνο στην Παλαιά Κωμωδία, αλλά και στην αρχαία Ρωμαϊκή. Στις ρωμαϊκές κωμωδίες, όπως του Πλάτου και του Τερέντιου, συχνά περιλαμβανόταν χορευτική δράση στο τέλος των έργων για να υπογραμμίσει τη λήξη της πλοκής και τη θριαμβευτική διάθεση της στιγμής. Οι σκηνές χορού στο τέλος των κωμωδιών είχαν ως στόχο να ενισχύσουν την απόλαυση του θεατή και να δώσουν μια αίσθηση αποκατάστασης της ισορροπίας, στοιχείο που διατηρείται και σε πολλές άλλες θεατρικές παραδόσεις (Moore, 2023).

Συμπερασματικά, ο χορός στις κωμωδίες, είτε μέσω ομαδικών χορευτικών σκηνών είτε ατομικών χορών, αποτελούσε έναν κεντρικό μηχανισμό για τη διακωμώδηση των σύγχρονων κοινωνικών και πολιτικών αξιών, ενώ παράλληλα επέτρεπε στους θεατές να αναγνωρίσουν και να κατανοήσουν την κριτική του δραματουργού προς την κοινωνία. Στις αρχαίες ελληνικές και ρωμαϊκές κωμωδίες, ο χορός δεν ήταν απλώς μια πράξη ψυχαγωγίας, αλλά ένα μέσο μεταφοράς σημαντικών μηνυμάτων, κριτικής και σαρκασμού, που άγγιζαν τις συνειδήσεις των θεατών και επηρέαζαν την αντίληψή τους για τα κοινωνικά δρώμενα της εποχής. (Anderson, 2023).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΝΕΩΝ ΕΤΙΚΕΤΩΝ – ΕΥΦΥΕΙΣ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΕΣ

5.1 ΕΤΙΚΕΤΕΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ

Οι ετικέτες τροφίμων και ποτών αποτελούν σημαντικό εργαλείο για την πληροφόρηση των καταναλωτών και τη διασφάλιση της ποιότητας των προϊόντων που καταναλώνουν. Ειδικά στην περίπτωση του κρασιού, οι ετικέτες παρέχουν σημαντικές πληροφορίες για την προέλευση, την ποικιλία, την ποιότητα και τα χαρακτηριστικά του προϊόντος, εξασφαλίζοντας έτσι τη διαφάνεια και την αυθεντικότητα του. (Dias, Grammatikaki, Wollgast, 2023).

Σύμφωνα με τους κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κάθε ετικέτα κρασιού πρέπει να περιλαμβάνει συγκεκριμένες πληροφορίες, ώστε να μπορούν να γίνουν ενημερωμένες επιλογές. Πρέπει να περιλαμβάνουν την ονομασία προέλευσης ή γεωγραφική ένδειξη, τους αλκοολικούς βαθμούς, την καθαρή ποσότητα του περιεχομένου, και την ημερομηνία παραγωγής ή εμφιάλωσης (europa.eu, 2011). Ειδικά η ονομασία προέλευσης και η γεωγραφική ένδειξη επιδεικνύει την αυθεντικότητα του προϊόντος και βοηθούν στην προστασία της πολιτιστικής και γεωργικής κληρονομιάς, παρέχοντας στους παραγωγούς διασφάλιση ποιότητας.

5.2 ΕΥΦΥΕΙΣ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΕΣ

Οι ευφυείς συσκευασίες αποτελούν καινοτομία στη βιομηχανία τροφίμων και ποτών, καθώς παρέχουν πληροφορίες που υπερβαίνουν την παραδοσιακή ετικέτα και εξυπηρετούν πολλαπλές ανάγκες των καταναλωτών και της αλυσίδας εφοδιασμού. Με τη χρήση τεχνολογιών όπως οι ετικέτες RFID, NFC και QR codes, οι ευφυείς συσκευασίες ενισχύουν την παρακολούθηση των προϊόντων, την ασφάλεια και τη διαφάνεια των πληροφοριών.

Τα κυριότερα από τα πλεονεκτήματα των Ευφύων Συσκευασιών με RFID/NFC αποτελούν τα εξής (Technologies/F&B Packaging, 2024):

- **Αυθεντικότητα:** Προστατεύουν από απομιμήσεις, κάτι που είναι κρίσιμο για ακριβή και πολυτελή προϊόντα.

- Διαδραστική εμπειρία: Ο χρήστης μπορεί να αποκτήσει πρόσβαση σε πληροφορίες ή και να παρακολουθήσει βίντεο, προσφέροντας μια διαδραστική εμπειρία και ενισχύοντας την πίστη του στο προϊόν.
- Ανάλυση συμπεριφορών καταναλωτή: Οι δυναμικοί κωδικοί NFC δίνουν την παρακολούθηση της συχνότητας σάρωσης, βοηθώντας τις εταιρείες να κατανοήσουν καλύτερα τις προτιμήσεις των καταναλωτών και να βελτιστοποιήσουν τις στρατηγικές μάρκετινγκ.

Η χρήση των ευφύων ετικετών στον τομέα του κρασιού και άλλων ποτών αναμένεται να εξελιχθεί τα επόμενα χρόνια, καθώς οι καταναλωτές δείχνουν αυξανόμενο ενδιαφέρον για την προέλευση και την ποιότητα των προϊόντων που χρησιμοποιούν. Οι σύγχρονες ευφυείς ετικέτες, πέρα από μια απλή ετικέτα, με ψηφιακές τεχνολογίες παρέχουν πληροφορίες όπως η θερμοκρασία αποθήκευσης και η ανίχνευση άλλων αισθητήρων, υποστηρίζοντας τη βελτίωση της ποιότητας και την ασφάλεια των προϊόντων.

Η χρήση τεχνολογιών όπως RFID και NFC στις ευφυείς συσκευασίες αναβαθμίζει τη διαδραστική επικοινωνία μαζί τους, ενώ παράλληλα εξασφαλίζει την αυθεντικότητα και την εμπιστοσύνη.

5.2.1 RFID (Radio Frequency Identification)

Η τεχνολογία RFID επιτρέπει την ταυτοποίηση και την παρακολούθηση προϊόντων μέσα από ραδιοσυχνότητες, παρέχοντας σε πραγματικό χρόνο πληροφορίες κατά τη διάρκεια της εφοδιαστικής αλυσίδας. Οι ετικέτες RFID, οι οποίες μπορούν να είναι παθητικές ή ενεργητικές, λειτουργούν ως δεδομένα δεδομένων και τη μετάδοση σημαντικών πληροφοριών, όπως η ημερομηνία παραγωγής, ο τόπος προέλευσης και η κατάσταση του προϊόντος (Technologies/F&B Packaging, 2024). Ειδικά για τη βιομηχανία κρασιού, οι ετικέτες RFID μπορούν να ενσωματωθούν στα μπουκάλια, προσφέροντας τη δυνατότητα να επαληθεύσουν την αυθεντικότητα του προϊόντος και να λάβουν επιπλέον πληροφορίες μέσω εφαρμογών κινητού.

Ένα παράδειγμα αυτής της χρήσης είναι η χρήση RFID σε συσκευασίες κρασιού για την αποφυγή πλαστών προϊόντων. Μέσω της τεχνολογίας RFID, οι οποίοι μπορούν να ανιχνεύσουν την προέλευση και την αυθεντικότητα του προϊόντος, ενώ ταυτόχρονα διασφαλίζεται η ακεραιότητα του προϊόντος κατά τη διάρκεια της διακίνησης (ECCP/Clustercollaboration, 2024).

Η εφαρμογή της τεχνολογίας RFID προσφέρει πολλαπλά πλεονεκτήματα στη βιομηχανία τροφίμων και ποτών. Βελτιώνει τη διαχείριση αποθεμάτων, την ανιχνευσιμότητα των προϊόντων και την ασφάλεια των τροφίμων. Παρ' όλα αυτά, η χρήση της RFID, εμπεριέχει υψηλό κόστος υλοποίησης και αντιμετωπίζει τεχνικές δυσκολίες σε περιβάλλον με υψηλή υγρασία (Claucherty et al., 2024).

5.2.2 NFC (Near Field Communicatin)

Η τεχνολογία NFC, επιτρέπει την ασύρματη επικοινωνία σε μικρή απόσταση μεταξύ των στοιχείων και μιας συσκευής, όπως ένα smartphone. Στη βιομηχανία τροφίμων, οι ετικέτες NFC παρέχουν πρόσθετες πληροφορίες στον καταναλωτή, όπως την ημερομηνία παραγωγής και την προέλευση του προϊόντος. Επιπλέον, οι ετικέτες αυτές προσφέρουν δυνατότητες για βελτιωμένη ιχνηλασιμότητα και ασφάλεια, επιτρέποντας στους καταναλωτές να αναγνωρίσουν την ποιότητα και την αυθεντικότητα του προϊόντος (ECCP/Clustercollaboration, 2024).

Οι NFC ετικέτες σε προϊόντα όπως το κρασί προκαλούν την αλληλεπίδραση του καταναλωτή με το προϊόν μέσω εφαρμογών κινητών τηλεφώνων. Για παράδειγμα, οι καταναλωτές μπορούν να σαρώσουν την ετικέτα NFC στο μπουκάλι κρασιού και να λάβουν πληροφορίες για τον παραγωγό, τη χρονιά, ακόμη και τις προτάσεις σερβιρίσματος. Στην έρευνα των Žurbi & Gregor-Svetec (2024), διαπιστώθηκε ότι οι νεότερες γενιές, όπως η γενιά Y και Z¹², είναι πιο εξοικειωμένες με τις ετικέτες NFC και ανταποκρίνονται θετικά σε αυτόν τον τύπο διαδραστικής εμπειρίας, κάτι που αποτελεί σημαντικό κριτήριο για τη θέση τους στις συσκευασίες.

Εικόνα 20. Παράδειγμα εφαρμογής NFC σε μπουκάλια κρασιού.

¹² Γενιά Y ή Μιλένιαλ: Ονομάζεται η γενιά με καθορισμένο εύρος γέννησης από το 1981 έως το 1996.
Γενιά Z ή iGeneration: Ονομάζεται η γενιά με καθορισμένο εύρος γέννησης από το 1997 έως το 2012.

Η χρήση των NFC ετικετών προσφέρει άμεση πρόσβαση σε πληροφορίες προϊόντων, γεγονός που βοηθά στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης του καταναλωτή και την προώθηση της διαφάνειας. Ωστόσο, η επιτυχία της χρήσης τους εξαρτάται από τη σωστή τοποθέτηση της ετικέτας, τη σαφή οπτική επισήμανση και τη στόχευση των καταλόγων. Για παράδειγμα, η μελέτη των Žurbi & Gregor-Svetec (2024) έδειξε ότι η τοποθέτηση της ετικέτας NFC στην κεντρική δεξιά πλευρά της συσκευασίας με ιδιαίτερο χρωματικό διαχωρισμό αυξάνει την αλληλεπίδραση με τον καταναλωτή (Žurbi & Gregor-Svetec, 2024).

Η τεχνολογία NFC, σε συνδυασμό με το IoT (Internet of Things) και το blockchain, μπορεί να προσφέρει προηγούμενες λύσεις για τη διαχείριση της εφοδιαστικής αλυσίδας παραγωγής, διασφαλίζοντας τη διαφάνεια και την ασφάλεια σε όλα τα στάδια και διανομής. Παρά τις δυνατότητές τους, οι NFC ετικέτες αντιμετωπίζουν προκλήσεις, όπως η χαμηλή εξοικείωση του καταναλωτικού κοινού και το κόστος υλοποίησης (Ghaani et al., 2016).

Η εικόνα 20 απεικονίζει εφαρμογές των τεχνολογιών NFC σε μπουκάλια κρασιού. Σε αυτήν την περίπτωση, η τεχνολογία NFC που χρησιμοποιείται για την παροχή πρόσθετων πληροφοριών στους στόχους μέσω της αλληλεπίδρασης με την ετικέτα. Μόλις το τηλέφωνο πλησιάσει τη συσκευασία, ο χρήστης αποκτά πληροφορίες όπως την ιστορία του οινοποιείου, τις διαδικασίες παραγωγής, και ακόμη και περιήγηση στον αμπελώνα. Αυτή η εφαρμογή NFC δημιουργεί μια πιο πλούσια εμπειρία για τον καταναλωτή, ενισχύοντας τη σύνδεση με το προϊόν και την προσφορά διαφάνειας με την προέλευση και την ποιότητα του κρασιού.

Οι ετικέτες NFC στις ευφυείς συσκευασίες προσφέρουν σημαντικές βελτιώσεις, όπως η βελτίωση της διαφάνειας, η ασφάλεια, και η αύξηση της αλληλεπίδρασης του καταναλωτή με το προϊόν. Η σωστή χρήση και η τοποθέτησή τους μπορούν να βελτιώσουν την εμπειρία του καταναλωτή και να προσφέρουν νέες δυνατότητες διαφήμισης και επικοινωνίας.

5.2.3 ΚΩΔΙΚΟΙ QR

Οι κωδικοί QR στις συσκευασίες προσφέρουν άμεση πρόσβαση σε πληροφορίες, όπως η προέλευση, τα συστατικά, οι οδηγίες χρήσης και οι πληροφορίες ανακύκλωσης. Πολλές διεθνής μάρκες, όπως η Coca-Cola και η Nutella, εφαρμόζουν κωδικούς QR για να προσφέρουν διαδραστικές εμπειρίες σε αυτά. Οι QR κωδικοί μπορούν να προσφέρουν πληροφορίες:

- Ενίσχυση Εμπιστοσύνης και Διαφάνειας: Οι καταναλωτές αναζητούν ολοένα και περισσότερο να γνωρίζουν την προέλευση και τα χαρακτηριστικά των προϊόντων που αγοράζουν.
- Αυξημένη εμπιστοσύνη: Οι κωδικοί QR στις συσκευασίες μπορούν να αυξήσουν την αφοσίωση των καταναλωτών, καθοδηγώντας τους σε επιπλέον υλικό, όπως συνταγές, διαφημιστικά βίντεο, πληροφορίες για το προϊόν και τα προγράμματα επιβράβευσης. Αυτός ο τύπος αλληλεπίδρασης ενισχύει την εμπειρία χρήστη, προάγοντας μια πιο στενή σχέση με το προϊόν και την εταιρεία. Με την παροχή αυτών των προστιθέμενων πληροφοριών, οι πληροφορίες που λαμβάνουν μεγαλύτερη αξία από την αγορά τους, γεγονός που ενισχύει την εμπιστοσύνη τους στο εμπορικό σήμα¹³.

Η ευφυής συσκευασία μέσω QR κωδικών αποτελεί σημαντική καινοτομία στη βιομηχανία ποτών, καθώς προσφέρει αυξημένη αλληλεπίδραση με την καταναλωτή, προστατεύει την αυθεντικότητα του προϊόντος και παρέχει σημαντικές πληροφορίες σχετικά με το προϊόν, ενισχύοντας έτσι την καταναλωτική εμπιστοσύνη (Hegde, 2024).

Εικόνα 21. Εφαρμογή των τεχνολογιών QR σε μπουκάλια κρασιού.

Οι δυναμικοί QR κωδικοί προσφέρουν τη δυνατότητα παρακολούθησης της συχνότητας σάρωσης και ανάλυσης των καταναλωτικών συμπεριφορών, γεγονός που επιτρέπει στις επιχειρήσεις να συλλέγουν δεδομένα σχετικά με το πώς και εάν αλληλεπιδρούν τα στοιχεία

¹³ Επιπλέον, οι δυναμικοί QR κωδικοί μπορούν να παρακολουθούν τις συμπεριφορές των χρηστών, προσφέροντας πολύτιμες πληροφορίες στις εταιρείες για το πώς τα προϊόντα τους και επιτρέποντας την προσαρμογή των στρατηγικών μάρκετινγκ με βάση τις ανάγκες των πελατών.

με το προϊόν. Αυτά τα δεδομένα μπορούν να περιλαμβάνουν τη γεωγραφική τοποθεσία του χρήστη, τον τύπο συσκευής που χρησιμοποιήθηκε για τη σάρωση, καθώς και τη συχνότητα των σαρώσεων. Με αυτόν τον τρόπο, οι εταιρείες μπορούν να προσαρμόσουν και να βελτιστοποιήσουν τις στρατηγικές μάρκετινγκ τους, αξιοποιώντας πληροφορίες για τη βελτίωση της εμπειρίας των πελατών και την ενίσχυση της αφοσίωσης (Menon, 2024).

Για παράδειγμα, εάν μια επιχείρηση διαπιστώνει ότι οι σαρώσεις είναι συχνότερες σε συγκεκριμένες περιοχές ή σε συγκεκριμένες ώρες, μπορούν να εφαρμόσουν στοχευμένες διαφημιστικές ενέργειες ή ειδικές προσφορές. Η παρακολούθηση των QR κωδικών δίνει επίσης τη δυνατότητα για ανάλυση των προτιμήσεων των χρηστών, βοηθώντας στη δημιουργία προσωποποιημένων εμπειριών που βελτιώνουν την αλληλεπίδραση με το προϊόν και το εμπορικό σήμα.

5.3 ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΑΡΧΑΙΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΣΕ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΕΣ

Η ενσωμάτωση αρχαίων πολιτιστικών στοιχείων στις σύγχρονες ευφυείς συσκευασίες αποτελεί μία σύγχρονη τάση στον σχεδιασμό που συνδυάζει την ιστορική κληρονομιά με την τεχνολογία και την αισθητική καινοτομία. Με την αναφορά στον αρχαίο ελληνικό χορό, οι σύγχρονες ετικέτες και τα γραφιστικά στοιχεία αποκτούν έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα που μεταφέρει τον καταναλωτή σε μία πολιτιστική εμπειρία. Ο αρχαίος χορός, όπως αποτυπώνεται σε κεραμικά και τοιχογραφίες, εκφράζει όχι μόνο την αισθητική αλλά και την ψυχική και πνευματική διάσταση της εποχής, προσφέροντας πλούσιο υλικό έμπνευσης για τους σύγχρονους σχεδιαστές (Smith, 2019).

Η τέχνη της αρχαίας Ελλάδας, και ιδιαίτερα οι εικόνες που αναπαριστούν χορευτές σε διάφορες κινήσεις, αποτελεί βασικό σημείο αναφοράς για τη γραφιστική των σύγχρονων συσκευασιών. Οι σχεδιαστές χρησιμοποιούν τέτοιες εικόνες για να δημιουργήσουν ετικέτες που ενσωματώνουν κινήσεις και αρμονία, στοιχεία που προσδίδουν στην οπτική επικοινωνία μία αίσθηση ροής και συμμετρίας. Η έμπνευση αντλείται από τα κυκλαδικά ειδώλια και τις μινωικές τοιχογραφίες, τα οποία διακρίνονται για την απλότητα, την ισορροπία και την έμφαση στις καθαρές γραμμές. Η προτίμηση για φυσικές, οργανικές μορφές που παραπέμπουν στις ανθρώπινες φιγούρες και τις δυναμικές πόζες των χορευτών της αρχαιότητας, κάνει τις ετικέτες αυτές πιο οικείες και συνδεδεμένες με την ανθρώπινη κουλτούρα.

Η ενσωμάτωση αρχαίων μοτίβων και μορφών στην ευφυή συσκευασία δεν περιορίζεται μόνο στην αισθητική πλευρά. Σήμερα, οι σύγχρονες ευφυείς συσκευασίες, μέσω τεχνολογιών όπως QR κωδικοί και NFC, επιτρέπουν στον καταναλωτή να συνδέεται ψηφιακά με τον κόσμο της ετικέτας.

Η ενσωμάτωση ιστορικών και πολιτιστικών στοιχείων στις ετικέτες προϊόντων που συνδέονται με την παράδοση της χώρας τους ενισχύει την πολιτιστική τους ταυτότητα. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η εφαρμογή αρχαίων μορφών και μοτίβων σε συσκευασίες ελαιόλαδου και κρασιού, δύο βασικών προϊόντων που διασυνδέονται με την ελληνική παράδοση. Με την προσθήκη NFC τεχνολογίας, οι ετικέτες προσφέρουν στον καταναλωτή πληροφορίες για την ιστορία του προϊόντος, το γεωγραφικό σημείο προέλευσης και την παραδοσιακή μέθοδο παραγωγής του. Αυτή η διαδραστική εμπειρία ενδυναμώνει την αίσθηση αυθεντικότητας και πολιτιστικής συνέχειας, στοιχεία που είναι πολύτιμα για την αύξηση της εμπιστοσύνης και της αφοσίωσης του καταναλωτή.

Συνολικά, η προσέγγιση της ενσωμάτωσης αρχαίων πολιτιστικών στοιχείων στη γραφιστική των ευφυών συσκευασιών αποτελεί ένα εργαλείο διασύνδεσης της παραδοσιακής τέχνης με την ψηφιακή εποχή, προσφέροντας στο καταναλωτικό κοινό μία πλουσιότερη και πιο ολοκληρωμένη εμπειρία κατανάλωσης.

5.4 ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: ΣΤΑΔΙΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΕΤΙΚΕΤΑΣ

Η ενσωμάτωση στοιχείων από την αρχαία ελληνική τέχνη στις σύγχρονες ετικέτες κρασιού αποτελεί μια δημιουργική προσέγγιση που συνδέει το παρελθόν με το παρόν, προσδίδοντας πολιτισμική αξία και αισθητική ποιότητα στο προϊόν. Αυτή η πρακτική όχι μόνο αναδεικνύει την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά της Ελλάδας, αλλά και διαφοροποιεί το προϊόν στην αγορά, προσελκύοντας καταναλωτές που εκτιμούν την ιστορία και την τέχνη (Νομικός, 2019).

5.4.1 ΒΑΣΙΚΗ ΙΔΕΑ -ΣΗΜΑ/BRAND

Η δημιουργία μιας νέας ετικέτας κρασιού που αντλεί έμπνευση από την αρχαία ελληνική τέχνη ξεκινά με τον καθορισμό της βασικής ιδέας και του σήματος (brand). Η επιλογή ενός ονόματος που παραπέμπει σε αρχαίους μύθους, θεότητες ή ιστορικά γεγονότα μπορεί να ενισχύσει την ταυτότητα του προϊόντος. Για παράδειγμα, ονόματα όπως «Διόνυσος», «Αμβροσία» ή «Νέκταρ» συνδέονται άμεσα με την αρχαία ελληνική παράδοση του κρασιού.

5.4.2 ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Η εικονογράφηση της ετικέτας μπορεί να βασιστεί σε παραστάσεις από αρχαία ελληνικά αγγεία, όπως αμφορείς, κύλικες και κρατήρες, τα οποία συχνά απεικονίζουν σκηνές από τη ζωή, τη μυθολογία και τις τελετουργίες της εποχής. Η επιλογή συγκεκριμένων αγγείων για την εικονογράφηση μπορεί να γίνει με βάση τη θεματολογία τους, όπως σκηνές τρύγου, συμποσίων ή λατρείας του Διονύσου, θεού του κρασιού. Αυτές οι παραστάσεις μπορούν να αποδοθούν με σύγχρονη γραφιστική προσέγγιση, διατηρώντας όμως την αισθητική και τα χαρακτηριστικά της αρχαίας τέχνης.

5.4.3 ΧΡΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΦΙΓΟΥΡΕΣ

Η χρήση χρωμάτων που αντανakλούν το χρώμα του κάθε κρασιού μπορεί να προσδώσει μια επιπλέον διάσταση στην ετικέτα. Για παράδειγμα, οι φιγούρες μπορούν να αποδοθούν σε αποχρώσεις του κόκκινου για το ερυθρό κρασί, του χρυσού για το λευκό και του ροζ για το ροζέ. Αυτές οι φιγούρες μπορούν να σχεδιαστούν με το χέρι, προσδίδοντας μια αίσθηση αυθεντικότητας και χειροποίητης τέχνης. Η ιδέα ότι σταγόνες από το κάθε κρασί «φεύγουν» και αποτυπώνονται στην ετικέτα μπορεί να αποδοθεί με αφαιρετικές πινελιές ή μοτίβα που θυμίζουν ροές υγρού, συνδέοντας έτσι το περιεχόμενο με την εξωτερική εμφάνιση της φιάλης.

5.4.4 ΑΓΓΕΙΑ ΠΟΥ ΕΠΙΛΕΧΘΗΚΑΝ ΣΤΙΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ

Η εικόνα 22, η οποία αποτέλεσε έμπνευση για την εικονογράφηση των ετικετών, καθώς απεικονίζει ένα καράβι δημιουργημένο από χυμένο καφέ, η οποία χρησιμοποιεί την υφή και τη διάχυση του υγρού για να δώσει σχήμα και βάθος.

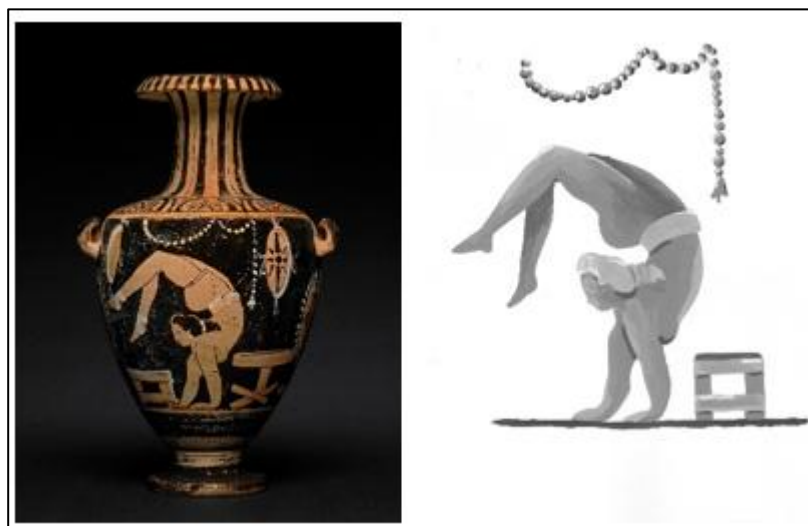
Εικόνα 22. Έμπνευση Σχεδιασμού,
απεικονίζει ένα καράβι δημιουργημένο από χυμένο καφέ.

Για να μεταφερθεί αυτή η ιδέα σε ετικέτες κρασιού με έμπνευση από την αρχαία τέχνη, δύναται να ακολουθηθούν οι εξής κατευθύνσεις:

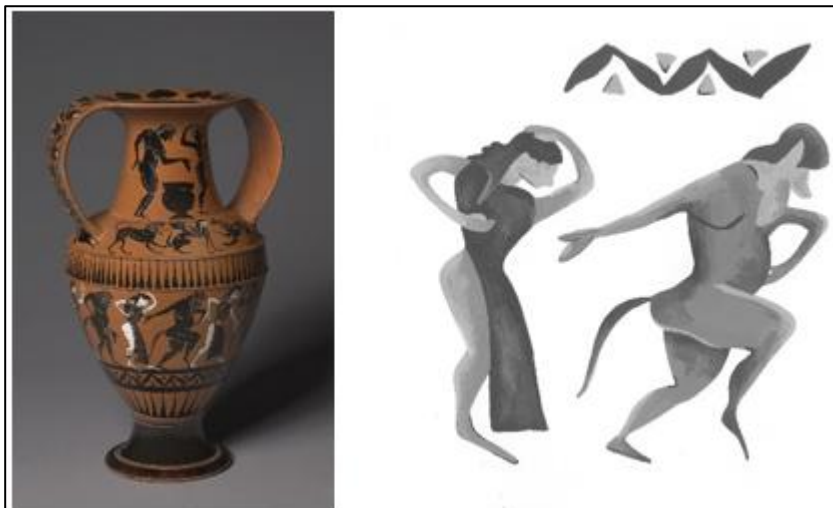
1. Αρχαία σύμβολα και μοτίβα: Επιλογή συμβόλων ή μοτίβων από αγγεία και τοιχογραφίες της αρχαιότητας που να αντιπροσωπεύουν τον χαρακτήρα και την προέλευση του κρασιού. Οι εικόνες μπορεί να έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε να μοιάζουν σαν να «ρέουν» από το μπουκάλι, όπως και οι σταγόνες κρασιού.
2. Εφαρμογή χειροποίητων σχεδίων: Χρησιμοποιείται η υφή του χρώματος και της ροής, όπως στην εικόνα, ώστε να δοθεί η αίσθηση ότι οι μορφές ή οι αρχαίες παραστάσεις διαμορφώνονται από το κρασί που «φεύγει» από το μπουκάλι και αποτυπώνεται φυσικά πάνω στην ετικέτα.
3. Χρωματική παλέτα που αντιστοιχεί στο κρασί: Για παράδειγμα, η ετικέτα ενός κόκκινου κρασιού θα μπορούσε να έχει φιγούρες που σχηματίζονται από βαθυκόκκινες «σταγόνες», αποδίδοντας την ιδέα ότι το ίδιο το κρασί ζωγραφίζει την ιστορία του πάνω στην ετικέτα.
4. Φυσικότητα και αυθεντικότητα: Ακολουθώντας το παράδειγμα της εικόνας, η ετικέτα μπορεί να δίνει μια αίσθηση αυθεντικής τέχνης, σαν να έχει ζωγραφιστεί με το ίδιο το κρασί, προσδίδοντας μια ιδιαίτερη μοναδικότητα στο προϊόν.

Αυτά τα στοιχεία μπορούν να βοηθήσουν στη δημιουργία μιας ετικέτας κρασιού που συνδυάζει την ιστορία και τον πολιτισμό με έναν μοντέρνο, καλλιτεχνικό τρόπο, προσδίδοντας βάθος και συναισθηματική αξία στο brand του κρασιού.

Αναφορικά με την εικονογράφηση των ετικετών, για το κόκκινο ημίγλυκο κρασί, επιλέχθηκε η φιγούρα ακροβάτης-χορευτής από την ερυθρόμορφη ιδρύα 325-350 π.Χ (Εικόνα 23). Η ισορροπία και η ευλυγισία του ακροβάτη παραπέμπουν σε γλυκές και ισορροπημένες νότες ενός κόκκινου ημίγλυκου κρασιού. Στο ροζέ κρασί, οι μορφές κάνουν πιο έντονες και χορευτικές κινήσεις, καθώς έχουν αποτυπωθεί ζωγραφικά μία μαινάδα και ένας σάτυρος από την αναπαράσταση Διονυσιακού χορού του Νικοσθενικού αμφορέα 550 – 525 π.Χ (Εικόνα 24). Η σύνδεση της συγκεκριμένης χορευτικής παράστασης με το ροζέ κρασί γίνεται καθώς αναδεικνύουν την αίσθηση ελευθερίας, ζωντάνιας και ενθουσιασμού. Τέλος, στο λευκό κρασί, επειδή γευστικά αφήνει μία πιο αέρινη νότα, η χορευτική μορφή που επιλέχθηκε είναι εκείνη του Περσέα στη γιορτή των Καρνείων, του Λευκανικού ερυθρόμορφου ελικωτού κρατήρα (Εικόνα 25).

Εικόνα 23. Ακροβάτης-χορευτής, ερυθρόμορφη ιδρύα 325-350 π.Χ, / δεξιά: χορευτική μορφή – προσχέδιο
Για κόκκινο ημίγλυκο κρασί

Εικόνα 25. Διονυσιακός χορός του Νικοσθενικού αμφορέα 550 – 525 π.Χ / δεξιά: χορευτικές μορφές – προσχέδιο
Για ροζέ κρασί

Εικόνα 24. Κάρνεια του Λευκανικού ερυθρόμορφου ελικωτού κρατήρα / δεξιά: χορευτική μορφή – προσχέδιο
Για λευκό κρασί

Οι φιγούρες σχεδιάστηκαν και αποδόθηκαν ζωγραφικά στο χέρι. Ύστερα επεξεργάστηκαν μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή ώστε να αποδοθεί καλύτερα η αίσθηση της σύνδεσης τους κρασιού με τον χορό. Έγινε αλλαγή των χρωμάτων προσθέτοντας μερικές υφές «σταγόνας» σε κάθε φιγούρα, για την ενίσχυση της ιδέας και της αισθητικής.

Μέσα από αυτήν την ενσωμάτωση, η συσκευασία όχι μόνο εξυπηρετεί τον πρακτικό σκοπό της πληροφόρησης, αλλά γίνεται και φορέας πολιτιστικής έκφρασης και επικοινωνίας της παράδοσης με τον καταναλωτή.

Αυτός ο σχεδιασμός εμπνευσμένος από την αρχαία ελληνική τέχνη προσδίδει βάθος και πολιτισμική διάσταση στην ετικέτα του κρασιού. Η ενσωμάτωση τέτοιων στοιχείων δημιουργεί έναν συναισθηματικό σύνδεσμο με την ιστορική κληρονομιά της Ελλάδας, την ετικέτα να ξεχωρίζει μέσω της αισθητικής και της ιστορικής αφήγησης.

5.4.5 ΧΡΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΦΗ ΣΤΙΣ ΦΙΓΟΥΡΕΣ

Οι φιγούρες στις ετικέτες αποδίδονται με χρώματα που αντιστοιχούν στο χρώμα του κάθε κρασιού. Για παράδειγμα, σε ένα ερυθρό κρασί, οι φιγούρες αποδίδονται με βαθύ κόκκινο χρώμα, ενώ σε ένα λευκό κρασί με χρυσαφένιες αποχρώσεις. Αυτή η προσέγγιση δημιουργεί οπτική σύνδεση μεταξύ του περιεχομένου της φιάλης και της ετικέτας. Η φιγούρων αποδίδεται με ζωγραφική στο χέρι, προσδίδοντας μια αίσθηση μοναδικότητας και χειροποίητης τέχνης. Το σκεπτικό είναι πως σταγόνες από το κάθε κρασί «φεύγουν» και αποτυπώνονται στην ετικέτα, δημιουργώντας μια δυναμική και ζωντανή εικόνα.

Εικόνα 26. Τελικά χρώματα και υφή στις φιγούρες.

5.4.6 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΛΟΓΟΤΥΠΟΥ

Οι ετικέτες για μπουκάλια κρασιού που δημιουργήθηκαν, καλύπτουν τις τρεις κύριες κατηγορίες που συναντώνται περισσότερο: κόκκινο, ροζέ και λευκό κρασί. Κάθε ετικέτα σχεδιάστηκε προσεκτικά, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε κατηγορίας, ώστε να αναδεικνύεται η μοναδικότητα του κρασιού ενώ ταυτόχρονα να είναι ελκυστικές και λειτουργικές. Η διαφοροποίηση μεταξύ των ετικετών βοηθά στην άμεση αναγνώριση του τύπου του κρασιού, διευκολύνοντας τον καταναλωτή στην επιλογή του, ενώ παρακάτω αναλύονται τα στάδια για τον σχεδιασμό τους.

Αρχικά, το λογότυπο, εφόσον είναι η ταυτότητα του brand, σχεδιάστηκε με το σκεπτικό να είναι λειτουργικό, καθαρό και ευανάγνωστο, καθώς και το όνομα και η σχεδίασή του, έχουν μινιμαλιστική προσέγγιση. Μερικές από τις ονομασίες που ειπώθηκαν για το λογότυπο είναι το «εν χορώ¹⁴», «αρμονία», «κύκλος χορού», «δρώμενα», «στιγμές χορού», παρ' όλα αυτά εκείνο που επικράτησε είναι το «Χοροστάλαγμα» (χορός & σταγόνα), το οποίο είναι ο συνδυασμός της σταγόνας (κρασί) με τον χορό, δημιουργώντας εικόνα απόλαυσης και κίνησης. Ο χορός από μόνος του εκφράζει την ενέργεια, τον ρυθμό, ενώ η σταγόνα αντιπροσωπεύει την λεπτότητα και την σταδιακή αποκάλυψη γεύσεων, όπως ένα καλό κρασί. Η κίνηση που υπονοείται μέσα από το όνομα δεν είναι μόνο φυσική αλλά και συναισθηματική, καθώς ο χορός ενώνει την καρδιά με το σώμα, και έτσι το «Χοροστάλαγμα» δίνει μία αρμονία που ξεπερνάει το προφανές. Όπως μια σταγόνα κρασιού που αποκαλύπτει την ουσία της με κάθε επίγευση, έτσι και ο χορός ξετυλίγει ιστορίες και συναισθήματα με κάθε κίνηση. Επιπλέον, η γραμματοσειρά που έχει επιλεγεί (Aka-Acid-Blur), αλλά και οι σταγόνες που έχουν προστεθεί στο λογότυπο, ενισχύει περισσότερο την αίσθηση του υγρού στοιχείου, ενώ έχει διατηρηθεί το μαύρο χρώμα ώστε να είναι πιο ευδιάκριτο στην ετικέτα.

Προσχέδιο:

Εικόνα 27. Προσχέδιο λογότυπου.

Τελικό προσχέδιο:

Εικόνα 28. Τελικό προσχέδιο.

¹⁴ Είναι δοτική που σημαίνει «όλοι μαζί» ή με «μια φωνή».

5.4.7 ΤΕΛΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΤΙΚΕΤΩΝ

Το τελικό αποτέλεσμα είναι μια σειρά από ετικέτες κρασιού που συνδυάζουν την αρχαία ελληνική τέχνη με τη σύγχρονη γραφιστική, δημιουργώντας μια μοναδική και ελκυστική συσκευασία. Αυτές οι ετικέτες όχι μόνο προσελκύουν το βλέμμα της καταναλωτής, αλλά και προσδίδουν στο προϊόν μια πολιτισμική διάσταση, ενισχύοντας την ταυτότητα και την αξία του στην αγορά.

Η ενσωμάτωση αρχαίων στοιχείων στις σύγχρονες συσκευασίες κρασιού αποτελεί μια μοναδική στρατηγική που συνδέει το προϊόν με την πλούσια πολιτισμική κληρονομιά της Ελλάδας, προσδίδοντας την μοναδικότητα και διαφοροποίηση στην ανταγωνιστική αγορά.

Η εικόνα 29 παρουσιάζει την τελική συσκευασία ενός κόκκινου ημίγλυκου κρασιού με το όνομα «Χοροστάλαγμα». Η ετικέτα του κρασιού είναι σχεδιασμένη ώστε να αποπνέει μια αίσθηση παράδοσης και καλλιτεχνικής έκφρασης, χρησιμοποιώντας αρχαιοελληνικά στοιχεία σε σύγχρονη ερμηνεία.

1. Όνομα και τύπος προϊόντος: Το όνομα «Χοροστάλαγμα» παραπέμπει σε σταγόνες κρασιού που χορεύουν, δημιουργώντας μια άμεση σύνδεση με τον αρχαίο ελληνικό χορό και την τέχνη. Το προϊόν περιγράφεται ως οίνος ερυθρός ημίγλυκος, κάτι που αναφέρεται στην κατώτερη πλευρά της ετικέτας.
2. Εικονογράφηση: Η ετικέτα περιλαμβάνει μια φιγούρα από τον αρχαίο χορό, αποδίδεται με αποχρώσεις του κόκκινου, που θυμίζει το χρώμα του κρασιού. Η φιγούρα φαίνεται να έχει σχεδιαστεί με την τεχνική της υδατογραφίας, δίνοντας την αίσθηση ότι έχει δημιουργηθεί από σταγόνες, προσδίδοντας μια καλλιτεχνική και χειροποίητη υφή.
3. Κείμενο περιγραφής: Η κεντρική ετικέτα περιλαμβάνει μια σύντομη περιγραφή του προϊόντος, η οποία ενισχύει την αίσθηση της παράδοσης και της πολιτιστικής αξίας. Αναφέρει τις βασικές πληροφορίες για το προϊόν, όπως την προέλευση, το άρωμα και τη γεύση, και ενισχύει την ταυτότητα του προϊόντος ως κάτι μοναδικό και αυθεντικό.
4. Σύμβολα και πληροφορίες προϊόντος: Στην κατώτερη περιοχή της πίσω ετικέτας, παρουσιάζονται σύμβολα σχετικά με την ανακύκλωση και την ποσότητα αλκοόλ, ενώ προστίθεται και barcode, διευκολύνοντας την εύρεση και τον έλεγχο του προϊόντος στην αγορά.

5. Αισθητική και σύνδεση με την αρχαία τέχνη: Η χρήση της φιγούρας και η απλότητα του σχεδιασμού προσδίδουν μια διαχρονική αίσθηση, συνδυάζοντας την παραδοσιακή τέχνη με μια σύγχρονη προσέγγιση. Η φιγούρα από τον αρχαίο χορό ενσωματώνεται αρμονικά στη σύνθεση της ετικέτας, επιτυγχάνοντας μια σύνδεση με την πολιτιστική κληρονομιά της Ελλάδας.

Η συγκεκριμένη ετικέτα δείχνει την ταυτότητα του κρασιού ως ένα προϊόν που τιμά την παράδοση και την, ενώ ταυτόχρονα απευθύνεται σε μια τέχνη που εκτιμά την αισθητική και την ποιότητα.

Εικόνα 29. Τελικό Αποτελέσματα / τελική συσκευασία κόκκινου ημίγλυκου κρασιού.

Η εικόνα 30 παρουσιάζει την τελική συσκευασία ενός ροζέ ημίγλυκου κρασιού με την ονομασία «Χοροστάλαγμα». Ο σχεδιασμός της ετικέτας διατηρεί την ίδια φιλοσοφία με την αντίστοιχη συσκευασία του κόκκινου κρασιού, προσδίδοντας ταυτότητα και πολιτισμική αναφορά στο προϊόν.

1. Όνομα και τύπος προϊόντος: Το όνομα Χοροστάλαγμα» συνδέει το κρασί με την ιδέα των «σταγόνων που χορεύουν», αναδεικνύοντας τον χορό και την παράδοση. Το προϊόν χαρακτηρίζεται ως οίνος ροζέ ημίγλυκος, τονίζοντας την ιδιαιτερότητα της γεύσης του.
2. Εικονογράφηση: Η απεικόνιση απεικονίζει δύο φιγούρες που προέρχονται από την αρχαία τέχνη, αποδίδονται σε αποχρώσεις του ροζ, θυμίζουν το χρώμα του κρασιού. Οι φιγούρες έχουν υφή που θυμίζει πινελιές από σταγόνες κρασιού, δίνοντας έναν σύγχρονο και καλλιτεχνικό χαρακτήρα στη συσκευασία.

3. Κείμενο: Στην πίσω ετικέτα παρατίθεται μια σύντομη περιγραφή του κρασιού, η οποία αναφέρεται στην ιδιαίτερη γεύση και την περιγραφή του ροζέ κρασιού, συνδέει το με την πολιτιστική του αξία. Το κείμενο προάγει την αυθεντικότητα και τη μοναδικότητα του προϊόντος.
4. Σύμβολα και πληροφορίες προϊόντος: Στο κάτω μέρος της ετικέτας βρίσκονται τα τυπικά σύμβολα και το barcode, διατηρώντας μια διακριτική παρουσία που ενισχύει την πρακτικότητα χωρίς να αποσπάσει την προσοχή από την καλλιτεχνική εικόνα.
5. Αισθητική και σύνδεση με την αρχαία τέχνη: Όπως και στη συσκευασία του κόκκινου κρασιού, η ετικέτα του ροζέ ενσωματώνει φιγούρες εμπνευσμένες από τον αρχαίο ελληνικό χορό, με μοντέρνα και χειροποίητη προσέγγιση. Οι φιγούρες αναδεικνύουν την κίνηση και τη χάρη, διατηρώντας τη σύνδεση με την παράδοση.

Η συγκεκριμένη ετικέτα ενισχύει την ταυτότητα του κρασιού ως ένα προϊόν που συνδυάζει την αισθητική και την παράδοση.

Εικόνα 30. Τελικό Αποτελέσματα / τελική συσκευασία ροζέ ημίγλυκου κρασιού.

Η εικόνα 31 παρουσιάζει την τελική συσκευασία ενός λευκού ξηρού κρασιού με την ονομασία «Χοροστάλαγμα». Ο σχεδιασμός της ετικέτας αναδεικνύει τον χαρακτήρα του προϊόντος με έμφαση στην παράδοση και την καλλιτεχνική έκφραση.

1. Όνομα και τύπος προϊόντος: Το όνομα «Χοροστάλαγμα» υποδηλώνει την έμπνευση από το χορό και τις σταγόνες του κρασιού, με την έννοια της κίνησης και της παράδοσης. Ο χαρακτηρισμός του προϊόντος ως «οίνος λευκός ξηρός» πληροφορεί τον καταναλωτή για το είδος και τη γεύση του κρασιού.

2. Εικονογράφηση: Στην εικόνα απεικονίζεται μια φιγούρα σε κίτρινες αποχρώσεις, που αντιπροσωπεύουν το χρώμα του λευκού κρασιού. Η υφή της φιγούρας θυμίζει πινελιές από το ίδιο το κρασί, προσδίδοντας ζωντάνια και καλλιτεχνικότητα στη συσκευασία.
3. Κείμενο περιγραφής: Στην πίσω πλευρά της ετικέτας περιλαμβάνεται μια περιγραφή του κρασιού, η οποία αναδεικνύει τα γευστικά χαρακτηριστικά και το ιδιαίτερο στυλ του λευκού ξηρού κρασιού, εστιάζοντας στη φρεσκάδα και την αρμονία.
4. Σύμβολα και πληροφορίες προϊόντος: Όπως και στις άλλες ετικέτες της σειράς, στο κάτω μέρος υπάρχουν σύμβολα και barcode, διατηρώντας τη συνοχή και την πρακτική της συσκευασίας.
5. Αισθητική και σύνδεση με την αρχαία τέχνη: Η φιγούρα στην ετικέτα εμπνέεται από τον αρχαίο χορό και αποδίδεται με τη μοντέρνα τεχνοτροπία, προσφέροντας μια σύνδεση με την πολιτιστική κληρονομιά της Ελλάδας. Η φιγούρα μεταφέρει την αίσθηση της ελευθερίας και της έκφρασης, συμβολίζοντας τη ζωντάνια του λευκού κρασιού.

Η συσκευασία αυτή ενσωματώνει αρμονικά την παράδοση και την τέχνη, καθιστώντας το προϊόν μοναδικό και ελκυστικό στους φακέλους που αναζητούν κάτι περισσότερο από ένα απλό κρασί.

Εικόνα 31. Τελικό Αποτελέσματα / τελική συσκευασία λευκού ημίγλυκου κρασιού.

5.4.8 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

Οι ηλεκτρονικές σελίδες που σχεδιάστηκαν για τον κάθε οίνο ξεχωριστά, εμφανίζονται στον χρήστη μέσω του NFC tap (κεραία) που τοποθετείται στον λαιμό του μπουκαλιού (εικόνα 32), έτσι ο χρήστης λαμβάνει περισσότερες πληροφορίες για την χορευτική μορφή που απεικονίζεται στην κάθε ετικέτα. Αρχικά εμφανίζεται η εικόνα του κάθε αγγείου σε μεγάλη διάσταση ώστε να είναι περισσότερο κατανοείτο και έπειτα ως φόντο χρησιμοποιήθηκαν τα χρώματα της κάθε εικονογράφησης αντίστοιχα, ώστε να μην προκαλεί σύγχυση στον αναγνώστη. Επίσης ο χρήστης λαμβάνει σημαντικές πληροφορίες για τις χορευτικές παραστάσεις του κάθε αγγείου, καθώς και σε ποιο μουσείο βρίσκεται, αν θελήσει να το επισκεφθεί.

Εικόνα 32. Τελική παρουσίαση δημιουργίας ετικετών και NFC tag.

Ερυθρόμορφη υδρία
325 - 350 π.Χ.

📍 British Museum, London

Ακροβάτης - χορευτής

Η συγκεκριμένη υδρία κατασκευάστηκε και βρέθηκε στην Καμπανία της Ιταλίας.

Ένα κορίτσι που χορεύει στέκεται στα χέρια της σε μια ακροβατική πράξη, η οποία μπορεί να είναι μια τούμπα ή μια βόλτα με τα χέρια. Είναι ανάμεσα σε ένα αναμμένο και μία μυχανή μωκωφής, τα οποία θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την εκτέλεση εκπληκτικών ακροβατικών πράξεων. Τα τύμπανα χεριών και η διακοσμητική (ταξία από γάντζες/υποδηλώνουν ότι η παράστασή του συγκεκριμένου ακροβάτη, γίνεται σε συμπόσιο, καθώς στην αρχαία Ελλάδα, μπορούσαν να προσληφθούν θίκασι διασκεδαστών για να ευθυμίσουν τους καλεμένους.

Πηγή εικόνας - κείμενου:
<https://www.worldhistory.org/image/12884/acrobat-dancer-on-a-hydria/>

Νικοσθενικός αμφορέας
550 - 525 π.Χ.

📍 Cleveland Museum of Art, Cleveland

Σάτυροι και μαινάδες σε χορό

Το αγγείο έχει την υπογραφή του αγγειοπλάστη Νικοσθένη. Απεικονίζεται μία ομάδα Διονυσιακών χορευτών, επτά σάτυροι που εναλλάσσονται έξι μαινάδες. Παράσσονται σε ομαδικό χορευτικό σχήμα, μια μορφή χορού που χρησιμοποιείται συχνά για την αναπαράσταση αρχαίων ελληνικών χορών που εκτελούνται συλλογικά, όπως τελετουργικοί και πομπικοί χοροί σε θρησκευτικές γιορτές και χορικοί χοροί στο θέατρο. Στην ελληνική εικαστική τέχνη, καθώς και από τις κλασικές γραφές, οι χορικοί χοροί στην Αρχαία Ελλάδα συχνά περιλαμβάνουν μια σφαιρομορφία κινήσεων. Ωστόσο, η φύση του Διονυσιακού χορού συνδέεται με τον στομαχισμό, τον αυτοσχεδιασμό, την ελευθέρια και την έκσταση.

Πηγή εικόνας - κείμενου:
<https://www.history.org/image/12906/nikosthenes-ampheora-with-dancing>

Λευκανικός ερυθρόμορφος
ελικωτός κρατήρας
410 - 400 π.Χ.

📍 National Archaeological Museum of Taranto

Χορός προς τιμήν του Απόλλωνα Καρνείου

Ο κρατήρας αποδίδεται στον ζωγράφο των Καρνείων με αναπαράστασης από την γιορτή των Καρνείων προς τιμήν του θεού Καρνείου Απολλωνία που γινόταν στην Επαρτη τους Καρνεύς μήνας (τέλος Αυγούστου - αρχές Σεπτεμβρίου). Στην συγκεκριμένη απεικόνιση, στα αριστερά εικονίζεται ο Περσέας επιδεικνύοντας με το δεξί του χέρι το κεφάλι της γοργόνας. Φορά χλαμύδα και είναι στραμμένος προς τον θεστή, φέροντας στο κεφάλι του τη φτερωτή 'κωνίγη' (είδος δερμάτινου καλυμμάτου), που τον καθιστούσε ασάφιο.

Πηγή εικόνας - κείμενου: Βίβλος: Τάβριος Μ. "ΣΥΝΗΡΗΤΗ ΤΕΧΝΗ ΑΡΧΑΙΑ ΑΓΓΛΙΑ", Εκδοτική Αθηνών.

Εικόνα 33. Τελικός σχεδιασμός ηλεκτρονικής σελίδας για τηλεφωνική συσκευή
Για κόκκινο, ροζέ και λευκό κρασί αντίστοιχα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα μελέτη αποδεικνύει ότι η ενσωμάτωση στοιχείων από τον αρχαίο ελληνικό χορό στις ετικέτες προϊόντων, και συγκεκριμένα στις ευφείς συσκευασίες κρασιού, μπορεί να δημιουργήσει μια ισχυρή συναισθηματική σύνδεση με τους καταναλωτές. Αυτή η σύνδεση ενισχύει την αντίληψη της ποιότητας και της αυθεντικότητας του προϊόντος, ενώ παράλληλα συμβάλλει στη διατήρηση και διάδοση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Στην εργασία, τα συμπεράσματα συνοψίζονται ως εξής:

1. Αισθητική αξία και πολιτιστική σύνδεση: Η χρήση χορευτικών φιγούρων από την αρχαία ελληνική τέχνη σε ετικέτες αυξάνει την αισθητική αξία του προϊόντος, προσδίδοντας έναν αέρα πολιτιστικής αναφοράς και διαχρονικότητας.
2. Σύγχρονες τεχνολογίες και πολιτιστική κληρονομιά: Η χρήση σύγχρονων τεχνολογιών, όπως το NFC σε συνδυασμό με παραδοσιακά πολιτιστικά στοιχεία, επιτρέπει στους καταναλωτές να εμβαθύνουν στην ιστορία και τη σημασία του προϊόντος. Με τη σάρωση ενός κώδικα, οι καταναλωτές μπορούν να αποκτήσουν πληροφορίες για την προέλευση του χορού, την ιστορία των απεικονίσεων και τη σύνδεσή τους με το κρασί, γεγονός που ενισχύει την εμπειρία του καταναλωτή και δημιουργεί μια μοναδική σύνδεση με το προϊόν.
3. Διατήρηση και διάδοση της πολιτιστικής κληρονομιάς: Η ενσωμάτωση των χορευτικών στοιχείων της αρχαίας τέχνης στη συσκευασία δεν είναι απλώς μια εμπορική στρατηγική αλλά και ένας τρόπος διατήρησης και διάδοσης της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Αυτή η προσέγγιση καθιστά τον πολιτισμό προσβάσιμο στο ευρύ κοινό, ενώ παράλληλα αναδεικνύει την αξία της πολιτιστικής συνέχειας στις σύγχρονες μορφές επικοινωνίας.

Η μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία καταλήγει στο ότι οι ευφείς συσκευασίες που ενσωματώνουν αρχαία χορευτικά στοιχεία μπορούν να λειτουργήσουν ως γέφυρα ανάμεσα στην παράδοση και τη σύγχρονη εμπορική πρακτική. Αφενός μεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες του σύγχρονου καταναλωτή για καινοτομία και συναισθηματική δέσμευση κι αφετέρου προσφέρουν αξία και διάδοση του πολιτισμού με έναν τρόπο προσιτό και άμεσα κατανοητό.

6.1 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Η παρούσα εργασία προτείνει την ένταξη των αρχαίων χορευτικών απεικονίσεων, που συναντώνται σε αγγεία της εποχής, σε σύγχρονες ευφυείς συσκευασίες κρασιών. Παρά τα ενδιαφέροντα ευρήματα, υπάρχουν αρκετές προοπτικές για μελλοντική έρευνα, οι οποίες θα μπορούσαν να διευρύνουν την κατανόηση του θέματος και να εξετάσουν περαιτέρω την αποτελεσματικότητα αυτής της προσέγγισης. Συγκεκριμένα, οι προτάσεις για μελλοντική έρευνα περιλαμβάνουν:

- **Επέκταση σε άλλες μορφές αρχαίας τέχνης:** Η μελλοντική έρευνα θα μπορούσε να εστιάσει στην ενσωμάτωση άλλων μορφών αρχαίας τέχνης, όπως αγαματίδια, μωσαϊκά ή γλυπτά, και να διερευνήσει πώς αυτές επηρεάζουν την αντίληψη των καταναλωτών. Θα ήταν ενδιαφέρον να συγκριθεί η αποτελεσματικότητα των διαφορετικών μορφών τέχνης στη διαμόρφωση της εμπειρίας των καταναλωτών.
- **Μελέτη της επίδρασης σε διάφορες κατηγορίες προϊόντων:** Αν και η παρούσα μελέτη επικεντρώθηκε στις συσκευασίες κρασιού, μελλοντικές έρευνες θα μπορούσαν να εξετάσουν την εφαρμογή αρχαίων πολιτιστικών στοιχείων σε συσκευασίες άλλων προϊόντων, όπως τρόφιμα, καλλυντικά ή προϊόντα τεχνολογίας. Αυτό θα παρείχε μια πιο σφαιρική άποψη σχετικά με τη γενικότερη εφαρμογή της πολιτιστικής κληρονομιάς στη σύγχρονη συσκευασία.
- **Τεχνολογικές προσαρμογές και ευφυής συσκευασία:** Με την εξέλιξη των τεχνολογιών, όπως η επαυξημένη πραγματικότητα (AR) και η τεχνητή νοημοσύνη (AI), θα μπορούσε να διερευνηθεί πώς αυτές οι τεχνολογίες μπορούν να ενσωματωθούν με τα αρχαία πολιτιστικά στοιχεία στις συσκευασίες για τη δημιουργία διαδραστικών εμπειριών. Η προσέγγιση αυτή θα μπορούσε να προσφέρει μια πιο πλούσια και ελκυστική εμπειρία στους καταναλωτές.
- **Διερεύνηση της οικονομικής απόδοσης:** Θα είχε ενδιαφέρον να μελετηθεί πώς η ενσωμάτωση αρχαίων στοιχείων επηρεάζει την οικονομική απόδοση ενός προϊόντος. Μέσα από την ανάλυση πωλήσεων και καταναλωτικών ερευνών, θα μπορούσε να διαπιστωθεί αν η πολιτιστική προσέγγιση προσφέρει αυξημένη κερδοφορία και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.
- **Διαπολιτισμική ανάλυση της αποδοχής της ευφυούς συσκευασίας:** Με δεδομένο ότι διαφορετικοί πολιτισμοί έχουν διαφορετική σχέση με την πολιτιστική κληρονομιά, μια διαπολιτισμική μελέτη θα μπορούσε να εξετάσει την αποδοχή των στοιχείων από την

αρχαία ελληνική ιστορία στη συσκευασία, σε διεθνές επίπεδο. Θα βοηθούσε να κατανοηθεί καλύτερα ποια στοιχεία είναι πιο ελκυστικά για διαφορετικές αγορές.

Οι προτάσεις αυτές στοχεύουν στη διεύρυνση της κατανόησης σχετικά με το ρόλο της πολιτιστικής κληρονομιάς στην ευφυή συσκευασία και στη βελτίωση των πρακτικών μάρκετινγκ. Μια πιο εκτεταμένη και εις βάθος έρευνα σε αυτούς τους τομείς μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη νέων προσεγγίσεων που θα ενισχύσουν τη σύνδεση των καταναλωτών με προϊόντα πολιτιστικής αξίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Anderson, M. (2023). *Solo Dance in Greek and Roman Comedy*. (Μεταπτυχιακή εργασία)
Washington University, Ηνωμένες Πολιτείες.
- Athanassaki, L., & Bowie, E. L. (2011). *Archaic and Classical Choral Song*. Berlin: De Gruyter Publishing.
- Αθανασιάδης, Δ. Α. (2006). *Ο Πυρρίχιος Χορός*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κυριακίδη Αφοί.
- Aviram, A. F. (2001). Lyric Poetry and Subjectivity. *Intertexts*, University of Nebraska Press, 5(1), σσ. 61-86. <https://doi.org/10.1353/itx.2001.0013>
- Choubineh, N. (2020), *Ο Χορός στην Αρχαία Ελλάδα*. Ανακτήθηκε 10 Νοεμβρίου, 2024, από <https://www.worldhistory.org/trans/el/1-19269/>
- Claucherty, E., Cummins, D., Rossi, A., & Aliakbarian, B. (2024). Effect of Beverage Composition on Radio Frequency Identification (RFID) Performance Using Polyethylene Terephthalate (PET), Bottles for Smart Food Packaging Applications, *Food Packaging and Preservation, Vol 13 (No5)*, p. 643. <https://doi.org/10.3390/foods13050643>
- Cosmopoulos, M. B. (2015). *Bronze Age Eleusis and the Origins of the Eleusinian Mysteries*. Ηνωμένο Βασίλειο: Cambridge University Press.
- Γκότση, Γ., Παλαμήδη, Ο. & Τσάκος, Κ. (2009). *Ομήρου Οδύσσεια Α΄ γυμνασίου*, Αθήνα: Δ.Β. ΕΛΛΗΝΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.Ε.Ε.
- Dias, J., Grammatikaki, E., & Wollgast, J. (2023). The EU Food and Beverages Labels Explorer (FABLE)—A New Open-Access Web-Based Tool to Monitor Branded Food Products across Europe. *14th European Nutrition Conference FENS 2023, Belgrade, Serbia, 14–17 November 2023. 1*, σ.57 doi: [10.3390/proceedings2023091057](https://doi.org/10.3390/proceedings2023091057)
- Έπος (χ.χ.). Ανακτήθηκε 29 Οκτωβρίου, 2023, από το Wikipedia: <https://2cm.es/MXcS>
- Intelligent packaging in food and drink industry. (2024, Οκτώβριος). Ανακτήθηκε από <https://www.clustercollaboration.eu/content/intelligent-packaging-food-and-drink-industry>

- Foroudi, P. (2022). *Conceptualizing, Measuring, and Managing Marketing Assets: Developing the Marketing Assets, Communication Focus, and Capability Nexus*. Vol 26, 203-222. Retrieved September 06, 2022, από <https://2cm.es/Plqg>
- Gakopoulou, K. (2012). Euripides' Bacchae: The End of an Era or the Beginning of a New One? In A. Markantonatos & B. Zimmermann (Eds.), *Crisis on Stage*. Berlin: De Gruyter.
- Ghaani, M., Cozzolino, C., Castelli, G., & Farris, S. (2016). An overview of the intelligent packaging technologies in the food sector. *Trends in Food Science & Technology*, Vol 51, 1-11.
- Harrison, J-E. (1999). *Τελετουργικά δρώμενα στην αρχαία Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Ιάμβλιχος.
- Hegde, A. (2024). *QR Codeg is the Future of Packaging*. Retrieved September 27, 2024, από <https://www.uniqode.com/blog/qr-code-on-product-packaging/smart-packaging>
- Hernández-Vásquez, A., Visconti-Lopez, F., & Vargas-Fernández, R. (2024). *Global Trends and Research Collaborations on Food and Beverages Warning Labels: A Bibliometric Analysis*. *Nutrients*, 20, p. 3493. doi: [10.3390/nu16203493](https://doi.org/10.3390/nu16203493)
- Κακριδής, Ι. Θ. (2020). *Η ασπίδα του Αχιλλέα*. Ανακτήθηκε 16 Μαρτίου, 2020, από <https://2cm.es/MRrN>
- Κανόνες επισήμανσης τροφίμων. (2024, Μάρτιος 11). Ανάκτηση από <https://2cm.es/Plq9>
- Kraus, R. (1980). *Ιστορία του χορού*. Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη.
- Μελανόμορφη Αγγειογραφία (χ.χ.). Ανακτήθηκε 23 Μαρτίου, 2024, από το Wikipedia: <https://2cm.es/MXcV>
- Menon, S. (2024). *How to Use QR Codes on Food Packaging*. Retrieved August 19, 2024, από <https://www.uniqode.com/blog/qr-code-on-product-packaging/food-packaging>
- Moore, T. J. (2023). *Roman Comedy and the Final Dance*. Retrieved December 4, 2024, από <https://biblioscout.net/book/chapter/10.25162/9783515133258/00012>
- Μουρατίδου, Κ. (2003). *Dance as a basic cultural element and as a mode of education in ancient Greece*. (Μεταπτυχιακή εργασία). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Θεσσαλονίκη.

- Murray, O. (2009). The Culture of the Symposion, In K. A. Raaflaub & H. V. Wees (Eds.), *A Companion to Archaic Greece* (pp. 508–523). ΗΠΑ: Wiley-Blackwell.
- Νομικός, Σ. Ι. (2019). *Ευφροής συσκευασία*. Αθήνα: Εκδόσεις Τσότρας.
- Smith, T. (2019). *Greek Vase Painting*. Retrieved August 22, 2024, from <https://www.oxfordbibliographies.com/display/document/obo-9780195389661/obo-9780195389661-0346.xml>
- Technologies/F&B Packaging. (2024, August 16). *Enhancing Food and Beverage Packaging with RFID Innovation*. Retrieved August 16, 2024, από <https://xray.greymb.com/food-beverage-packaging/rfid-innovation>
- Τιβέριος, Μ. Α. (1996). *Αρχαία Αγγεία*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.
- Timothy, D. J., & Nyaupane, G. P. (2009). *Cultural Heritage and Tourism in the Developing World-A Regional Perspective*. London: Routledge Publishing.
- Worman, N. (2002). There is an ancient tie between the feast and the spoken word, *Odysseus, ingestive rhetoric, and Euripides' Cyclop*, Vol 29 (No 2).
- Žurbi, T., & Gregor-Svetec, D. (2024). *NFC Tag Awareness and Its Visual Implementation on Food Packaging: Case Study in Slovenia*. (Muster Thesis), University of Ljubljana, Slovenia.

ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

01. Προσωπικός σχεδιασμός ετικέτας και ηλεκτρονικής σελίδας.
02. Scheibler, I. (2010). *Ελληνική Κεραμική: Παραγωγή, Εμπόριο και χρήση αρχαίων ελληνικών αγγείων*. Αθήνα: Εκδόσεις Καρδαμίτσα.
03. Τιβέριος, Μ. Α. (1996). *Αρχαία Αγγεία*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.
04. Choubineh, N. (2020), *Ο Χορός στην Αρχαία Ελλάδα*. Ανακτήθηκε 10 Νοέμβριου, 2024, από <https://www.worldhistory.org/trans/el/1-19269/>
05. Choubineh, N. (2020), *Ο Χορός στην Αρχαία Ελλάδα*. Ανακτήθηκε 10 Νοέμβριου, 2024, από <https://www.worldhistory.org/trans/el/1-19269/>
06. Τιβέριος, Μ. Α. (1996). *Αρχαία Αγγεία*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.
07. Τιβέριος, Μ. Α. (1996). *Αρχαία Αγγεία*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.
08. Τιβέριος, Μ. Α. (1996). *Αρχαία Αγγεία*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.
09. Τιβέριος, Μ. Α. (1996). *Αρχαία Αγγεία*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.
10. Choubineh, N. (2020), *Ο Χορός στην Αρχαία Ελλάδα*. Ανακτήθηκε 10 Νοέμβριου, 2024, από <https://www.worldhistory.org/trans/el/1-19269/>
11. Α όψη: Τιβέριος, Μ. Α. (1996). *Αρχαία Αγγεία*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.
Β όψη: Lawler, L. B. (2019). *Ο χορός στην Αρχαία Ελλάδα*, Αθήνα: Εκδόσεις Τρόπος Ζωής.
12. Τιβέριος, Μ. Α. (1996). *Αρχαία Αγγεία*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.
13. Τιβέριος, Μ. Α. (1996). *Αρχαία Αγγεία*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.
14. Τιβέριος, Μ. Α. (1996). *Αρχαία Αγγεία*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.
15. Lawler, L. B. (2019). *Ο χορός στην Αρχαία Ελλάδα*, Αθήνα: Εκδόσεις Τρόπος Ζωής.
16. Κακριδής, Ι. Θ. (2020). *Η ασπίδα του Αχιλλέα*. Ανακτήθηκε 16 Μαρτίου, 2020, από <https://2cm.es/MRrN>
17. <https://2cm.es/Plhp>
18. Σαμαρά, Μ. & Τοπούζης Κ. (2015). *Ομηρικά Έπη Οδύσσεια Α' γυμνασίου*, Ασπρόπυργος: Εκδόσεις ΟΕΔΒ (ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ), ΥΠ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ- ΙΤΥΕ ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ

19. Σαμαρά, Μ. & Τοπούζης Κ. (2015). *Ομηρικά Έπη Οδύσσεια Α΄ γυμνασίου*, Ασπρόπυργος: Εκδόσεις ΟΕΔΒ (ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ), ΥΠ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ- ΙΤΥΕ ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ
20. <https://www.ired.gr/blog/item/5733-3-ways-new-nfc-feature-will-change-iphone.html>
21. <https://www.agronews.gr/oikonomia-kai-politiki/diethni/206790/apo-8-dekemvriou-se-ishu-oi-neoi-kanones-episimansis-sta-krasia-tis-ee/>
22. <https://laughingsquid.com/spilled-coffee-wine-and-chocolate/>
23. Προσωπικός σχεδιασμού προσχεδίου, μαζί με την εικόνα του αγγείου.
24. Προσωπικός σχεδιασμού προσχεδίου, μαζί με την εικόνα του αγγείου.
25. Προσωπικός σχεδιασμού προσχεδίου, μαζί με την εικόνα του αγγείου.
26. Προσωπική εικονογράφηση χορευτικών μορφών.
27. Προσωπικός σχεδιασμός λογοτύπου.
28. Προσωπικός σχεδιασμός λογοτύπου.
29. Προσωπικός σχεδιασμός ετικέτας κόκκινου κρασιού. Κείμενο ετικέτας:
https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CF%8C%CE%BA%CE%BA%CE%B9%CE%BD%CE%BF_%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%83%CE%AF
30. Προσωπικός σχεδιασμός ετικέτας ροζέ κρασιού. Κείμενο ετικέτας:
<https://en.wikipedia.org/wiki/Ros%C3%A9>
31. Προσωπικός σχεδιασμός ετικέτας λευκού κρασιού. Κείμενο ετικέτας:
https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9B%CE%B5%CF%85%CE%BA%CF%8C_%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%83%CE%AF
32. Προσωπικός σχεδιασμός, τελική παρουσίαση κρασιών.
33. Προσωπικός σχεδιασμός, τρεις ηλεκτρονικές σελίδες.